

”She’s our man!”

En studie om kvinnliga presidenters och
premiärministrars väg till makten

Abstract

I föreliggande studie undersöks mönster som förklarar kvinnliga politikernas maktutveckling till den absoluta nivån som presidenter och premiärministrar från 1960 fram till 2013. Fenomenet studeras primärt utifrån ett kvantitativt tillvägagångssätt som omfattar hela världen, och sekundärt genom kvalitativa fallstudier där världen delats upp i fyra geografiska områden: *Afrika, Amerika, Asien och Oceanien* samt *Europa*. Dessa områden redogörs för både empiriskt, men också teoretiskt med hjälp av sex förklaringsfaktorer: *politiskt system, valsystem, kvinnlig parlamentarisk representation, politisk erfarenhet, politiskt släktband* samt *politisk instabilitet*. Studien visar å ena sidan att mönstren skiljer sig beroende på geografiskt område samt tidsmässigt sammanhang, och å andra sidan att det återfinns ett globalt samband. Detta samband innefattar antingen att när faktorerna om politiskt släktband och politisk instabilitet förekommer, har politisk erfarenhet inte någon väsentlig betydelse, eller när politiskt släktband och politisk instabilitet inte återfinns, är politisk erfarenhet av stor relevans. Med studiens 190 länder ges härmed vissa förklaringar till vad som underlättar kvinnors maktutveckling.

Nyckelord: Politiska ledare, verkställande makt, kvinnliga politiker, makttillträde, släktband

Antal ord: 9916

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Tidigare forskning.....	5
1.2 Problemformulering	5
1.3 Teori och forskningsbakgrund.....	6
1.4 Metod	9
1.5 Källmaterial och data	11
2. Analys	12
2.1 Afrika	12
2.2 Amerika	14
2.3 Asien och Oceanien.....	19
2.4 Europa.....	22
3. Slutsats	28
3.1 Förslag till framtida forskning	30
4. Referenser	32
4.1 Tryckta källor	32
4.2 Elektroniska källor.....	34
Appendix 1	37
Appendix 2	44

Studiens titel "She's our man!" kommer från slagorden använda i samband med att Ellen Johnson-Sirleaf valdes till president i Liberia 2006 (Mikell 2009: 21).

1. Inledning

För bara hundra år sedan hade endast tre av världens länder – Norge, Finland och Nya Zeeland – implementerat allmän rösträtt för kvinnor (Paxton 2009:151).¹ Återstoden av 1900-talet har därefter präglats av kamp om kvinnors rättigheter, och idag har flertalet av världens alla länder inrättat så att även kvinnor inkluderas i det demokratiska systemet. Samhällsvillkoren har alltså generellt sett blivit bättre för kvinnor, trots att mycket ännu återstår att göra innan det går att säga att dagens värld är jämlik. I vår samtid har jämställdhetsfrågan aktualiserats och intensifierats mer än någonsin.

I nästan alla världens stater är befolkningsfördelningen mellan kvinnor och män ungefär 50/50.² I fråga om befolkningsstruktur råder alltså nästan total jämlikhet mellan män och kvinnor, men detta gäller inte den politiska representationen. Trots att oerhört mycket har skett under de senaste decennierna så råder ännu stor obalans. En siffra som kan illustrera detta är att världens genomsnitt i kvinnlig representation i nationella parlament är 21,3 % (IPU).

Från 1960 fram till idag³ har sammanlagt 69 länder någon gång haft en kvinnlig stats- eller regeringschef (undantag för monarker), och det har skett sammantaget vid 151 tillfällen. Detta måste ställas i relation till det totala antalet länder och politiska ledare, åtskilliga hundra, och i detta sammanhang rör sig det kvinnliga ledarskapet endast om en liten bråkdel. 1900-talet har dock varit ett förändringens århundrade, särskilt dess andra hälft, då andelen kvinnor med höga ledarpositioner (presidenter och premiärministrar) successivt ökade. På 1960-talet tillkom fyra tillfällen av kvinnliga politiska ledare. På 1970-talet tillkom sju. På 1980-talet tillkom ytterligare 17 och på 1990-talet skedde något oväntat; det tillkom 40 tillfällen med kvinnlig ledare. Mellan år 2000 och 2009 tillkom 53, och under innevarande decennium har hittills 30 tillfällen kommit till, men ska då ligga i åtanke att det återstår sex år.

Kvinnorna har en gång för alla brutit igenom den barriär som hindrat dem från att vara delaktiga och verksamma i den politiska maktstrukturen på nationell nivå. Denna

¹ Australien implementerade 1902 en begränsad allmän rösträtt där aboriginer exkluderades. Därför inkluderas landet inte här. Finland instiftade allmän rösträtt 1906 men var vid det skedet ännu inte en självständig stat (Paxton 2009:151; Eduskunta).

² De enda undantagen är Förenade Arabemiraten samt Qatar som har 33 respektive 32 procent kvinnlig befolkning (1998). Övriga länder ligger mellan 45-55 procent. Se appendix 2 för dokumentation.

³ När ”idag” ges i detta sammanhang syftar det till när den statistiska sammanställningen genomfördes, det vill säga 30 november 2013.

utveckling kan beskrivas som en symbolisk genombrytning av ett icke-materiellt hinder: *Breaking the highest glass ceiling*.⁴

1.1 Tidigare forskning

Den forskningsmässiga fördjupningen kring kvinnliga presidenter och premiärministrar samt vägen till deras makttillträden är ett tämligen outforskat område.⁵ Den forskning som bedrivits är dessutom av olikartad karaktär. En del forskare har enbart fokuserat på ett urval av politiska ledare, och har därmed valt en kvalitativ metod att studera fenomenet. En ledande forskare inom denna forskningsdiskurs är Michael A. Genovese som bland annat varit redaktör, tillsammans med Janie S. Steckenrider, för antologin *Women as Political Leaders* (2013). Andra forskare tar sig an ett bredare fält av kvinnliga politiska ledare, men väljer ändå att studera materialet ur ett kvalitativt perspektiv, dock med betydligt fler komparationer. Ett exempel på denna forskningsinriktning är boken *Women in Power* av Gunhild Hoogensen och Bruce O. Solheim (2006).

En tredje forskningsinriktning, som intensifierats under senare år, är där avsevärt fler länder studeras och analyseras, och där metoden är kvantitativt jämförande. Boken *Women Political Leaders* av Jane S. Jensen (2008) är ett gott exempel på denna typ av forskning. Det senaste utgivna verket inom detta fält är *Shattered, Cracked, or Firmly Intact* av Farida Jalalzai (2013). Hennes arbete skiljer sig en del från tidigare forskning i området eftersom hon, utöver att studera ländernas politiska utveckling, också väljer att studera kvinnors politiska roller samt diskutera hur de kommit till makten.

1.2 Problemformulering

I denna studie analyseras kvinnors väg till den politiska makten. Studien görs dels kronologiskt, där ledarskapets successiva framväxt beskrivs, dels korologiskt, där den geografiska spridningen undersöks. Studiens övergripande frågeställning är således:

- När och var har kvinnor kommit till den politiska makten som presidenter eller premiärministrar?

Denna fråga besvaras empiriskt genom ett statistiskt underlag (se appendix 1). Utifrån detta kommer ytterligare frågor av mer kvalitativ karaktär att besvaras:

⁴ Uttrycket syftar på en osynlig, men okrossbar tröskel som håller minoriteter och kvinnor från att klättra uppåt i karriärstegen, oavsett kvalifikationer och bedrifter (DOL).

⁵ Hädanefter när "kvinnliga ledare" nämns åsyftas kvinnliga presidenter och premiärministrar.

- Går det att se mönster i den kronologiska utvecklingen? Äger framväxten av kvinnligt ledarskap rum under vissa perioder, eller sker det oregelbundet?
- Går det att se mönster i den korologiska utvecklingen? Är det ökade kvinnliga ledarskapet bundet till geografiska områden eller zoner, eller sker det på spridda platser världen över?
- Om så är fallet, finns det kvalitativa förklaringar till dessa två ovanstående mönster? Varför kommer kvinnor till makten vid just den tid de gör, i just de länder de gör, samt vilka faktorer underlättar detta?

Den första frågeställningen är, som tidigare nämnts, av kvantitativ art. Den är tänkt att ge ett empiriskt underlag för de övriga frågeställningarna som är mer av kvalitativt slag. Dessa frågor är betydelsefulla och viktiga att förklara för att förstå framväxten av kvinnligt politiskt ledarskap och dess villkor.

Denna studies hypotes är att det krävs vissa förutsättningar för att kvinnor ska komma till makten – det räcker inte med att de utgör hälften av befolkningen och har en jämställd rösträtt. Det räcker inte heller att endast titta på en faktor såsom ett lands socio-ekonomiska status. Därför kommer detta fenomen att studeras med hjälp av sex faktorer, nämligen *politiskt system*, *valsysteem*, *kvinnlig parlamentarisk representation*, *politisk erfarenhet*, *politiskt släktband* samt *politisk instabilitet*. Samtliga faktorer förklaras närmare i teoridelen.

1.3 Teori och forskningsbakgrund

Forskningen kring kvinnliga nationella politiska ledare är, som tidigare nämnts, ännu inte särskilt omfattande, vilket gör att de utarbetade teorierna inom området är fåtaliga och relativt outvecklade. Det som har studerats är olika faktorer som påverkat och påverkar kvinnors väg till nationell politisk makt. Den forskare som är ledande i området är Farida Jalalzai, verksam vid universitetet i Missouri. Jalalzai publicerade 2013 boken *Shattered, Cracked, or Firmly Intact?* i vilken hon har utvecklat en teori om kvinnlig maktutveckling. I sin forskningsmodell diskuterar hon olika faktorer som styr denna utveckling och redogör för hur de påverkar vägen till den nationella makten. Jalalzai påpekar också hur dessa faktorer sällan agerar enskilt utan på olika sätt samverkar (Jalalzai 2010:137).

I sin forskning definierar Jalalzai sex olika faktorer som utgör grunden för den kvinnliga maktutvecklingen och som kortfattat presenteras nedan:

1. Politiskt system

Strukturen i parlamentarism anses, i större omfattning, gynna kvinnor att nå politisk makt än presidentialism (Jalalzai 2013a:25). Detta hänger samman med övergripande genusstereotyper där ”femininitet” sammanlänkas med medkänsla, trovärdighet, samarbete och kompromiss, medan ”maskulinitet” kopplas till hårdhet, makt, kontroll och säkerhet (Jalalzai 2010:139,146)⁶. Inom presidentialism centreras en stor del av makten till en person i form av en autonomisk och självständig maktstruktur, vilket kräver snabb beslutsamhet. Likaså har den folkvalde presidenten en fast och tidsdefinierad mandatperiod, vilket gör denne svår att avsätta. Detta sammankopplas i hög grad med ”maskulinitet”. Parlamentarism, däremot, grundas på samarbete, förhandling och kompromiss. Premiärministern, om än regeringschef, delar i större mån makten tillsammans med sina ministrar och styr regeringssamarbetet. Inte sällan krävs samarbete över partigränserna. Premiärministern är inte direkt folkvald i samma mening som presidenten utan når makten via sitt parti. Denne är också lättare att avsätta i en misstroendeomröstning. Dessa attribut anknyts snarare till ”femininitet” (Jalalzai 2013a:25-26). I flera parlamentariska och presidentiella länder tudelas makten, där det i det förstnämnda ofta förekommer en ceremoniell president, medan det i det andra förekommer en svag premiärminister. Utöver dessa två system finns ett semipresidentiellt system där båda ledarna återfinns, dock med mer jämt fördelad makt. Ifall någon form av maktfördelning förekommer, anses det i större utsträckning gynna kvinnors väg till makten (Jalalzai 2010:144,228; 2013a:27).

2. Valsystem

Ett proportionellt valsystem anses i större mån gynna kvinnor att nå nationell makt än vad ett majoritetvalssystem gör. Anledningen är att partier i små eller enmansvalkretsar tenderar att välja män som sina representanter. Med andra ord uppstår ett liknande dilemma som i den ovan beskrivna faktorn, eftersom när makt centreras kring en eller ett fåtal personer efterfrågas den ”maskulina” stereotypen om makt, kontroll och hårdhet. I ett majoritetsvalssystem med enmansvalkretsar når därmed färre kvinnor en plats i parlamentet varpå de inte kan uppnå politisk erfarenhet i samma uträkning som i ett proportionellt system (Jalalzai 2013a:24). Ett proportionellt valsystem ger också upphov till ett flerpartisystem, vilket inte sällan genererar koalitionsregeringar vilka bygger på samarbete och förhandling. Därmed skulle kvinnliga politiker på grund av den ”feminina” stereotypen efterfrågas i valet som nationell ledare i ett sådant system (Jalalzai 2013a:28). Tillsammans med de proportionella valsystemen inkluderas också de av kombinerad karaktär.

⁶ När genusstereotyper diskuteras i denna studie hänсыftas den uppfattning människor har om ”feminint” och ”maskulint”. Detta är hämtat från en studie av Leonie Huddy och Nayda Terkildsen, men summerad i Jalalzais artikel ”Madam President: Gender, Power, and the Comparative Presidency” (2010).

3. Kvinnlig parlamentarisk representation

Politisk erfarenhet på nationell nivå är många gånger grundläggande för en politisk ledare. Detta uppnås inte enbart, men till stor del, genom att kvinnor utgör en del av den lagstiftande församlingen. Ju större andel kvinnor som sitter med i parlamentet, desto större är urvalet av potentiella kvinnliga ledare. Någon direkt effekt är svår att finna i detta samband, men i det långa loppet bör effekten visa sig (Jalalzai 2013a:16).

4. Politisk erfarenhet

Politisk erfarenhet i form av att ha besuttit en hög politisk position, såsom minister eller i den lagstiftande församlingen, är närmast grundläggande för att bli politisk ledare, vilket leder till att fler strävar efter att nå positionen som nationell politisk ledare (ibid). Med politisk erfarenhet uppnås i många fall vad som uppfattas som den ”maskulina” stereotypen, det vill säga makt, kontroll och beslutsfattande. Därmed stärks möjligheten för kvinnor att bli politiska ledare (Jalalzai 2013a:112).

5. Politiskt släktband

Politiskt släktband är en annan faktor bakom kvinnors väg till politisk makt. Jalalzai definierar politiska släktband som äktenskap eller blodsband mellan två nationella politiska ledare, tillhöriga samma parti eller oppositionella (Jalalzai 2010:149). Ett släktband till tidigare politiska ledare kan vara fördelaktigt på flera sätt. Ett är att makten överlämnas och går från en familjemedlem till en annan. Ett annat är att man fullföljer och lever vidare på en politik som drivits framgångsrikt av en tidigare släkting och som är positivt ihågkommen av befolkningen. I vissa fall kan även någon form av martyrskap uppnås (Jalalzai 2013a:19).

6. Politisk instabilitet

Den sjätte och sista faktorn som preciseras av Jalalzai är politisk instabilitet. Definitionen för politisk instabilitet, som används i föreliggande studie, är att ett land är politiskt instabilt under en 15-årsperiod⁷ efter en period av militärkupper och politiska mord, eller då självständighet från utomstående ockupationsmakt har uppnåtts. När ett land är politiskt instabilt och inre konflikter pågår är ofta institutionerna svaga varpå en tydlig väg för hur man kommer till makten saknas. Detta anses gynna marginaliserade politiska aktörer såsom kvinnor och sammanfaller inte sällan med politiska familjedynastiers maktsträvanden. Dessutom genomgår ett

⁷ Angående tidsaspekten definierar Jalalzai att ett land är politiskt instabilt när det genomgått en större transition mellan 1945 till det året en kvinna kommer till makten (Jalalzai 2013a:111).

politiskt instabilt land regimskiften mer frekvent än stabila stater, vilket bidrar till att det allt oftare öppnas möjligheter för olika aktörer, som kvinnor, att komma till makten (Jalalzai 2013a:19). Slutligen kan kvinnor framstå som att vara de som enar ett land i konflikt då de inte förknippas med militärkupper eller innehar högre militära positioner, återigen anknutet till uppfattningen om den ”feminina” stereotypen (Jalalzai 2013a:111).

1.4 Metod

Den metodologiska utgångspunkten för denna studies forskningsdesign är av kvantitativ karaktär. Detta är medvetet valt eftersom denna studies frågeställning problematiserar ett fenomen som geografiskt sträcker sig över hela världen och som pågår under en tidsram mellan åren 1960 och fram till idag. Dessa förutsättningar gör att den kvantitativa metoden bedöms som ett användbart verktyg då det tillåter övergripande komparationer över tid och rum, samtidigt som det breda empiriska underlaget utgör en rikhaltig statistisk utgångspunkt (Esaiasson m fl. 2012:197).

Genom den kvantitativa metoden och den statistiska verktygslådan görs det möjligt att på ett relativt enkelt sätt se vilka mönster och samband som finns på både det globala och det regionala planet. Dessutom ger tillvägagångssättet möjligheten att testa flera perspektiv. Det statistiska underlaget utgörs av databasen *Länder06*.⁸

Studien omfattar totalt 190 länder, vilket utgör nästintill samtliga självständiga stater i världen. Enligt FN fanns det år 2013 sammanlagt 193 erkända länder (FN). Det ska tilläggas att ett fåtal länder exkluderats från denna studie på grund av varierande anledningar. Kosovo, exempelvis, har sedan 2011 en kvinnlig president, men eftersom landet inte finns med i den databas som analysen bygger på, kommer detta land inte behandlas. Andra länder existerar inte längre, såsom Östtyskland, Jugoslavien och de Nederländska Antillerna. Två de-facto-länder – Transnistrien och Nordcypern – exkluderas också eftersom de inte återfinns i databasen.

Eftersom det empiriska underlaget utgörs av länder med stor geografisk spridning och en stor politisk variation har ett val gjorts att dela in detta i fyra geografiska områden, som i hög grad motsvarar världskontinenterna (för fullständig landförteckning, se appendix 2):

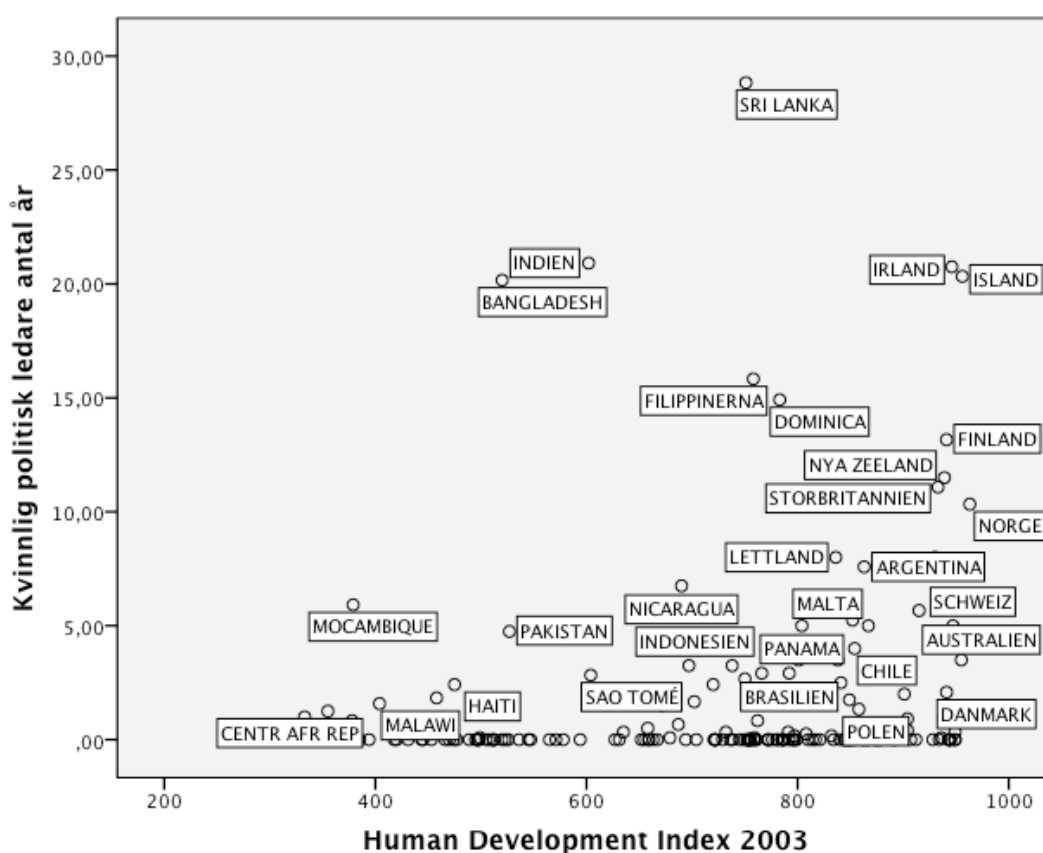
- *Område 1: Afrika*

- *Område 2: Amerika*

⁸ Databasen *Länder06* är utarbetad av Leif Johansson, Statsvetenskapliga institutionen vid Lunds universitet. Se appendix 2 för fullständig landförteckning.

- *Område 3: Asien och Oceanien*
- *Område 4: Europa*

Indelningen möjliggör jämförelser mellan geografiskt närliggande stater, men också komparationer på global nivå. Noterbart är dock att områdesindelningarna alltså inte bygger på socio-ekonomisk status, politiska förhållanden, utvecklingsnivå (HDI) eller liknande. Den valda metoden tillämpas som fyra fallstudier på de valda geografiska områdena. I dessa fallstudier beskrivs och förklaras utvecklingen av kvinnliga politiska ledare i de enskilda länderna för att därefter vägas samman och analyseras som en helhet. I den analyserande diskussionen görs en övergripande tolkning av den globala utvecklingen, utgående från de fyra fallstudierna.

Figur 1.1: I figuren återges studiens länder med kvinnliga politiska ledare där de båda axlarna redovisar HDI (2003) respektive antal år med kvinnlig politisk ledare. Flera av de mest utmärkande länderna har markerats med namn.

Totalt sett har det i 69 länder förekommit kvinnliga presidenter eller premiärministrar. Denna studies omfångsmässiga begränsning har dock tvingat fram ett urval. Ett strategiskt urval har därför gjorts som baserar sig på de länder som under längst period haft kvinnliga ledare, eller där den kvinnliga ledaren haft en avgörande roll för

landets utveckling. Denna urvalsmetod åskådliggörs i figur 1.1. Ett antal kvinnliga ledare har dock exkluderats från vidare analys, där flertalet av dessa enbart suttit som tillfälliga ersättare, ibland endast i ett fåtal dagar (se appendix 1).

För att närmare förklara varför vissa länder haft kvinnliga politiska ledare, och vad det är som gjort att de blivit politiska ledare, används i denna studie de teorier och den forskningsmodell som utarbetats av Farida Jalalzai, vilka redogörs närmare i studiens teoridel (se ovan). En förhoppning är dessutom att denna studie kan vara av teoriutvecklande karaktär.

1.5 Källmaterial och data

Studiens empiriska underlag är hämtat från flera olika källmaterial. Den initiala insamlingen skedde genom en excerpering av relevant information från hemsidan *www.guide2womenleaders.com*.⁹ Utifrån denna källa har data om samtliga kvinnliga presidenter och premiärministrar från 1960 fram till idag sammanställts. Dessa uppgifter har därefter kontrollerats och verifierats genom jämförelser med andra källor (se exempelvis Jensen 2008; Jalalzai 2013a). Den tillgängliga datan har kompilerats i en Excel-fil som innehåller uppgifter om fullständiga namn på de politiska ledarna, om de varit tillfälliga eller permanenta, vilka länder de verkat i, samt exakta datum för mandatperioderna. Sammanställningen, som utfördes under november 2013, återges i slutet av föreliggande arbete (appendix 1) och utgör således studiens grundläggande källmaterial.

I ett andra skede, då insamlingen var slutförd, lades sedan denna rådata in i databasen *Länder06*.¹⁰ Denna databas, som utarbetats av Leif Johansson, innehåller över tusen variabler om politiska företeelser. Genom att mata in de nya uppgifterna om kvinnliga politiska ledare, har dessa uppgifter kunnat statistiskt jämföras med helt andra fenomen och annan data. I appendix 2 återfinns dokumentation till samtliga variabler som används i denna studie.

I ett tredje skede har fallstudier gjorts av geografiska områden. I dessa fall har olika typer av sekundärmaterial, exempelvis vetenskapliga artiklar och böcker, utgjort det centrala källmaterialet. Vid ett tillfälle har en memoar använts.

Den teoretiska grunden utgörs av artiklar och böcker som publicerats av ledande forskare i ämnet (Jalalzai 2013a; Jensen 2008; Hoogensen & Solheim 2006). Jalalzai är dock den mest centrala utgångspunkten och hennes arbeten används både som källmaterial och forskningsinspiration genom hela denna studie.

⁹ Hemsidan drivs av en dansk journalist, Martin K.I. Christensen, som har en bakgrund av studier i ekonomi och historia vid Syddansk universitet i Danmark.

¹⁰ Se fotnot 6.

2. Analys

I denna empiriska sammanställning redogörs varje geografiskt område för sig, med särskild betoning på de faktorer som Jalalzai presenterat i sin forskningmodell, och som utgör utgångspunkten för föreliggande studie. Resultatet presenteras som fyra fallstudier.

Kvinnlig politisk ledare antal år klassindelad * Kontinent

			Kontinent						Totalt
			Europa	Asien	Afrika	USA/Kan	Lat.amer	Oceanien	
Kvinnlig politisk ledare antal år klassindelad	saknas	N	18	33	39	1	18	12	121
		% Kontinent	41,9%	73,3%	73,6%	50,0%	54,5%	85,7%	63,7%
	mindre än 4 år	N	14	6	12	1	10	1	44
		% Kontinent	32,6%	13,3%	22,6%	50,0%	30,3%	7,1%	23,2%
	4 år eller mer	N	11	6	2	0	5	1	25
		% Kontinent	25,6%	13,3%	3,8%	0,0%	15,2%	7,1%	13,2%
Totalt	N	43	45	53	2	33	14	190	
	% Kontinent	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Tabell 2.1: Tabellen ger en överblick över var och i vilken utsträckning kvinnor har utsetts till politiska ledare i världens olika kontinenter.

2.1 Afrika

Afrika är det numerärt näst största geografiska området i denna studie med totalt 53 länder. Trots det är det det geografiska område som har minst antal länder med kvinnliga presidenter och premiärministrar, tillsammans med Asien och Oceanien (tabell 2.1). Endast två länder har haft kvinnligt styre i över fyra år, och 12 länder har haft det i mindre än fyra år. I dessa 14 länder har det sammanlagt förekommit kvinnliga politiska ledare vid 22 tillfällen, där nio står för presidenter och 13 för premiärministrar. I procentenheter blir resultatet att 73,6 % av Afrikas länder aldrig haft en kvinna som ledare, men då ska tilläggas att fem av de nio presidentiella tillfällena och två av de 13 tillfällen med premiärministrar har varit tillfälliga och endast under kortare perioder (se appendix 1).

Den första demokratiskt valda kvinnliga presidenten i Afrika var Ellen Johnson Sirleaf i Liberia år 2006, som hyllas på många håll i Afrika av det enkla faktum att hon inte är man (Mikell 2009:17). Hennes väg till presidentmakten följer flera av de

faktorer som tas upp i denna studies teoretiska bakgrundskapitel. Den 12 april 1980 störtade en militärregim, ledd av Samuel Doe, den dåvarande presidenten William R. Tolbert Jr. vilket följdes av ett decennium med militärt styre och inbördeskrig mellan pro-Charles Taylor-rebeller och oppositionsstyrkor ledda av Prince Yormie Johnson. Under åren mellan 1989 och 1996 resulterade landets politiskt instabila läge i att 250 000 personer, framför allt civila, miste livet. Johnson Sirleaf, som tidigt engagerat sig i politiken, satt fängslad under 1980-talet på grund av sin kritiska inställning till militärregimen (Mikell 2009:17). I sin artikel *Africa's women have led in the past, and will lead the future* (2010:78) belyser hon svårigheten att komma över den sista tröskeln och bli Afrikas första valda kvinnliga statschef:

To break the final barrier and become the first elected female head of state in Liberia, and indeed in Africa, was not an easy road. I spent the early years of my career earning respect in a man's world, something that women should not have to fight harder for than men.

Johnson Sirleaf skulle senare under många år leva i exil i USA där hon arbetade för både Världsbanken och FN (Jalalzai 2013b:207). År 1996 utsågs Ruth Perry in som chef för statsrådet, som var den högsta verkställande institutionen under Liberias transitionsperiod. Detta var en följd av kvinnorättsrörelsers kamp från samhällets alla sfärer – från det nationella till det lokala, och från de högtbildade till de lågutbildade. Deras drivkraft och högsta ambition var att förbättra kvinnors förutsättningar för utbildning, arbete och inkludering i det politiska systemet (Adams 2008:479-480).

När Johnson Sirleaf sedan valdes till landets första kvinnliga president hade folket således redan vant sig vid att ha en kvinnlig ledare, något som öppnade upp dörrarna ytterligare för Johnson Sirleaf (Mikell 2009: 19). Johnson Sirleaf uppfyller faktorerna om att en kvinnas väg till politisk makt underlättas när personen i fråga har någon form av politisk erfarenhet och utbildning, och där landet befinner sig i en postkonfliktsituation, eftersom kvinnor, som tidigare exkluderats från politiken, tenderar att bli sedda som mindre korrupta än män av bland annat den enkla anledningen att de inte ses som ansvariga för landets tidigare konflikter (Mikell 2009:18; Jalalzai 2013b:209).

Den andra, och till dagens datum senaste, demokratiskt valda afrikanska presidenten är Joyce Banda som svor presidenteden i Malawi hastigt efter att den dåvarande presidenten Bingu Wa Mutharikas plötsliga dödsfall den 5 april 2012 (Foreign Policy 2012:62; Masina 2012a:82). Det förekommer tillsynes tydliga paralleller med hennes politiska bana och den hos Johnson Sirleaf i Liberia. Hon har en bakgrund i kvinnorättsrörelser, lång politisk erfarenhet som bland annat vice-president, och hon kom till makten under ett minst sagt miserabelt politiskt klimat (Masina 2012b:19). Landet bedöms enligt Freedom House 2012 (Freedom House: a) som delvis fritt och det är ett av världens fattigaste länder, med en uppskattad siffra på 75 % som lever på mindre än en dollar per dag (BBCa). Malawi är därtill ett av de afrikanska länder som har högst andel kvinnor i parlamentet, som dessutom ökat från 9 % år 2003 till 22 %

2013 (Worldbank). I varken Liberias och Malawis fall ger någon av de tre förstnämnda faktorerna någon nämnvärd förklaring, med undantag för Malawis proportionella valsysteem, och relativt höga siffror i fråga om kvinnlig parlamentarisk representation (Political Handbook; Worldbank).

Mozambique har sedan år 2000 haft minst 30 % kvinnor i parlamentet, och år 2004 fick landet sin första kvinnliga premiärminister i Luísa Diogo (Worldbank). Likt de andra afrikanska kvinnliga politikerna som nämnts ovan, hade även denna politiker lång politisk erfarenhet som bland annat finansminister och har arbetat som ekonom på Världsbanken (Packard 2004:2; Jensen 2008:17). Mellan 1977 och 1992 präglades landet av inbördeskrig, vilket krävde livet på uppemot en miljon människor och åtskilliga miljoner civila tvingades fly från sina hem (Igreja 2008:544; BBCb). Postkonfliktsituationen har varit minst sagt problematisk. Korrumpa politiker och extrem fattigdom kan belysa landets tillstånd (Harrison 1999:541).

Två afrikanska kvinnor kom till makten som premiärministrar i början på 1990-talet i Burundi och Rwanda. Agathe Uwilingiyimana hade lång politisk erfarenhet som bland annat utbildningsminister innan hon utsågs till premiärminister i Rwanda. Hon satt dock bara i drygt tio månader på grund av att hon, i samband med folkmordet, mördades den 7 maj 1994 (Hoogensen 2006:48). Hon är än idag landets enda kvinnliga politiska ledare, men Rwanda imponerar i ett annat avseende – med världens högsta representation (64 %) av kvinnliga ledamöter i landets nationella parlament (IPU).

I juli 1993 utsågs Sylvie Kinigi till Burundis första kvinnliga premiärminister, efter drygt två år av politiskt engagemang och med en examen i ekonomi. Den 21 oktober samma år tillfångatogs och avrättades landets president, Melchior Ndadaye, och resultatet av detta blev att Kinigi plötsligt utsågs som tillfällig president i landet (Hoogensen 2006:48-50). Återigen är det samma mönster som återkommer, nämligen det att kvinnors väg till toppen underlättas i politiskt instabila förhållanden. Kinigis tillfälliga presidentperiod pågick i drygt två månader, och hon lämnade sitt uppdrag som premiärminister den 11 februari 1994 (Hoogensen 2006:52). Det finns alltså tydliga kopplingar att dra mellan de två berörda exemplena ovan – grannländerna hade kvinnliga premiärministrar under mer eller mindre samma period och arvet från dessa kvinnor är fascinerande – Rwandas 64 % kvinnliga parlamentariker är tillsynes häpnadsväckande, men även Burundi har gått från 6 % kvinnor i det nationella parlamentet 1999 till 31 % år 2013 (Worldbank).

2.2 Amerika

Utifrån den databas som använts omfattar det geografiska området över Amerika sammanlagt 35 länder. Av dessa har fem haft kvinnlig ledare i mer än fyra år och 11 i

mindre än fyra år från 1960 fram till idag. 11 kvinnor har varit presidenter och 10 har varit premiärministrar och totalt sett rör det sig om 25 enskilda tillfällen och 20 olika kvinnor.

I boken *Shattered, Cracked, or Firmly Intact* (2013) redogör Farida Jalalzai att sju av världens tretton dominanta presidenter hittas på den amerikanska kontinenten och närmare bestämt i Latinamerika. Dominant innebär den högsta i en trenyanserad skala som består av svag, mäktig och dominant. Sex av dessa är dessutom enhetliga presidenter, det vill säga att de inte delar makten med en premiärminister (Jalalzai 2013a:59). Med andra ord, trots att många länder på den amerikanska kontinenten är starka presidentiella stater så har kvinnor kommit till makten flertalet gånger, vilket går emot den första faktorn. Detta åskådliggörs i tabell 2.2.

Kvinnlig politisk ledare antal år klassindelad * Elektoral demokrati 2001 enl Freedom House (Amerika)

			Elektoral demokrati 2001 enl Freedom House			Total
			ja parl dem	ja pres-parl	nej	
Kvinnlig politisk ledare antal år klassindelad	saknas	N % Elektoral demokrati 2001 enl Freedom House	6 50,0%	11 57,9%	2 50,0%	19 54,3%
	mindre än 4 år	N % Elektoral demokrati 2001 enl Freedom House	5 41,7%	4 21,1%	2 50,0%	11 31,4%
	4 år eller mer	N % Elektoral demokrati 2001 enl Freedom House	1 8,3%	4 21,1%	0 0,0%	5 14,3%
Total		N % Elektoral demokrati 2001 enl Freedom House	12 100,0%	19 100,0%	4 100,0%	35 100,0%

Tabell 2.2: Tabellen visar på att det i området över Amerika har förekommit fler kvinnliga ledare i stater med presidentiella system snarare än parlamentariska.

Med utgångspunkt i den först faktorn inleds analysen av detta geografiska område med ett par icke-presidentiella stater som har haft en kvinnlig nationell ledare. 1978 nådde den karibiske ön Dominica självständighet från det brittiska kolonialväldet. Landets första, men tillfälliga, regering omskakades av skandaler och korruption varpå Dame Eugenia Charles 1980 blev demokratiskt vald till premiärminister och satt, trots ett par kupp försök, fram till 1995 (Coleman 2012:8-9). Eugenia Charles var en framträdande man på Dominica, främst inom ekonomi och business, men satt under kolonialtiden också med i den lagstiftande församlingen (Jensen 2008:83). Varken släktband eller Charles egna politiska erfarenhet, som inte var mer än en oppositionsroll innan hon valdes har i detta fall något större inflytande (Jensen 2008:56). I brist på information om den kvinnliga parlamentariska representationen är

den svår att säga något om, men under 1990-talets sista år låg den inte högre än ungefär 10 % (Worldbank). De faktorer som Dominica däremot sammanfaller med är politisk instabilitet och att landet har ett semipresidentiellt system där presidenten har den mesta makten (Georgetown).¹¹

En annan karibisk östat som ännu idag har en kvinnlig premiärminister är Jamaica. Den sittande premiärministern valde 2006 att avgå och överlämnade återstoden av mandatperioden till Portia Simpson-Miller. På så sätt var hon inte direkt folkligt vald men hon besegrade två andra kandidater i parlamentsomröstning, och det till stor del för sin politiska erfarenhet. Hon hade sedan 1978 varit partiets vice president, haft en position i parlamentet sedan 1982 och ett antal ministerroller såsom arbets-, social- och sportminister (Jensen 2008:44-45). I Simpson-Millers fall är varken släktband, politisk instabilitet eller kvinnlig representation, mindre än 15 % (Worldbank), några förklarande faktorer. Trots att både Dominica och Jamaica har politiska system som är mer gynnsamma för kvinnor så är de båda fallen också utmärkande eftersom de har samma typ av majoritetsvals-system som det i USA och det brittiska, det vill säga "first past the post" vilket inte anses gynnsamt för kvinnors väg till makten (Political Handbook). Simpson-Miller återkom som premiärminister 2012 och återigen med hennes politiska erfarenhet som den främsta förklaringsfaktorn.

I anslutning till den amerikanska kontinentens starka presidenter ger den första faktorn på egen hand inte någon större förklaring i något av dessa fall. Samtliga länder som kommer att diskuteras härifrån uppfyller dock faktorn för det, för kvinnors väg till politisk makt, mest gynnsamma vals-systemet alltså det proportionella, vilket även inkluderar Panama som har ett kombinerat (Political Handbook).

Först ut var Isabel Perón som 1974 inte bara tillträdde som Argentinas första utan världens första kvinnliga president då hennes man och Argentinas dåvarande president Juan Perón avled. Den kanske enda rimliga anledning till att hon faktiskt tillträdde var för att hon kort dessförinnan, i ren politisk strategi, blivit utnämnd till vice president av sin man för att kunna efterträda honom. Visserligen rådde i Argentina politisk instabilitet med en stark armé och flera militärkupper. Inte heller hade Isabel Perón någon större politisk erfarenhet och hennes väg från kabarédansös till president är tämligen världsunik. Hon avsattes av militären 1976 (Hoogensen & Solheim 2013:115-116).

Som den första demokratiskt valda presidenten efter en kommunistisk regim blev Violeta Chamorro president i Nicaragua 1990 (Haverstock 2008:50). Chamorro var gift med redaktören vid den starkt regimoppositionella tidningen *La Prensa* och hennes man blev mördad 1978. Somozadiktaturen föll 1979 i sandinisternas revolution och 1980-talet förblev politiskt oroligt. Chamorro ställde upp i valet 1990

¹¹ Det bör ha i åtanke att premiärministerns roll trots allt är tämligen stark eftersom Jalalzai rankar den som dominant, dock på en skala som bara delas mellan svag och dominant (2013a:66).

som hon till stor del vann på sin döde makes profil, som både sågs som martyr och med stor respekt. I detta fall är släktband, gift med oppositionell ledare, och politisk instabilitet respektabla förklaringsfaktorer medan politisk erfarenhet faller bort, något hon också kritiserades för. Det nicaraguanska parlamentet hade 1990 inte mer än 15 % kvinnlig representation, vilket inte ger någon större förklaring. Chamorro var president fram till 1997 (Hoogensen & Solheim 2006:110-111, 113-114; Worldbank).

Vad som märks i dessa första två fall är att släktband och politisk instabilitet visar god förklaringsförmåga, dessutom går de i kombination med låg politisk erfarenhet hos vederbörande. Ytterligare några fall som stärker detta mönster är Mireya Moscoso som var president i Panama mellan 1999 och 2004. Hon var gift med den trefaldige presidenten Arnulfo Arias som lika många gånger störtats i militärkupper men trots det var uppskattad av panamanerna (Jensen 2008:21-22; Haverstock 2008:50). Moscosos fall följer främst mönstret med släktband då hennes parti, Arnulfista Party, och politik anknöt till sin döde make. Moscoso hade inte heller någon större politisk erfarenhet (Jalalzai 2012:3) och landet var politiskt instabilt efter Noriegas diktatur under 1980-talet som störtades av en USA-ledd militärintervention 1989 (El Mundo).

I Bolivia var 1970- och 80-talet en kaotisk period där en militärdiktatur hade regerat under lång tid och där nya militärkupper och presidenter avlöste varandra. 1979 utsågs Lydia Guiler Tejada till temporär president i förhandling med armén. I hennes fall följs främst mönstret med politisk instabilitet. Hon hade en viss politisk erfarenhet (Jensen 2008:64) men hade inget politiskt släktband. Även på Haiti tillträdde 1990 en kvinnlig president efter en tid av politiskt kaos där militärregimer avlöste varandra. Ertha Pascal-Trouillot hade inga politiska släktband men kritiserades för sin politiska oerfarenhet och inkompetens (Jensen 2008:65).

Ju längre fram i historien man kommer desto mer börjar ett förändringsmönster att skönjas i hur de kvinnliga presidenterna kommer till makten. Ett första tecken på detta går att finna i Guyanas president Janet Jagan. Jagan utsågs 1997 till president efter att hennes man och landets tidigare president avlidit. Därmed ger släktbandsfaktorn, som vid flera fall ovan, en förklaring. Till skillnad från nästan samtliga ovan nämnda fall var Guyana tämligen politiskt stabilt. Fria val hölls första gången 1992 sedan landets självständighet 1966 (Jalalzai 2013a:221). Jagan hade dessutom stor politisk erfarenhet efter flera år i parlamentet, flera ministerposter samt lång politisk aktivitet tillsammans med sin man (Jensen 2008:19).

Några av de mest utmärkande kvinnliga politiska ledarna under de senaste åren är Michelle Bachelet i Chile 2006¹², Cristina Fernández de Kirchner i Argentina 2007 och omvald 2011, Laura Chinchilla i Costa Rica 2010 och Dilma Rousseff i Brasilien 2011. Dessa fyra visar tillsammans på en ny form av förklaringsmönster med ett första fäste i att samtliga länder var tämligen politiskt stabila, vilket kräver nya

¹² Michelle Bachelet valdes om i december 2013. Detta inkluderas inte i studiens statistiska underlag.

analyser. Liksom i Guyana uppnår samtliga dessa länder den definition som används för politisk instabilitet, men Chile var en diktatur fram till 1990, alltså 16 år innan Bachelet valdes (Hoogensen & Solheim 2006:119). Enligt Freedom House har både Argentina och Brasilien sedan 1998 periodvis klassificerats som "partly free" (Freedom House: b; Freedom House: c). Som en jämförelse kan nämnas att Costa Rica bedöms som helt politiskt stabilt (Lindahl 2012).

Ett andra gemensamt mönster för dessa länders kvinnliga politiska ledare är att de hade god politisk erfarenhet redan innan de tillträdde och lång bakgrund av politiskt engagemang, vilket är en faktor som Jalalzai lyfter fram som allt viktigare (2013:99). Bachelet arbetade sig under 1990-talet upp inom socialistpartiet och under 2000-talet var hon hälso- och försvarsminister (Valdés 2010:255). Cristina Fernández de Kirchner hade varit senator i 12 år innan hon 2007 blev vald till president (Jensen 2008:225). Laura Chinchilla blev 2002 utsedd till säkerhetsminister och 2006 till både justitieminister och vice president (Jalalzai 2012:14). Även Dilma Rousseff som tillträdde som president i Brasilien 2011 hade en lång aktiv politisk bakgrund (Jalalzai 2013a:99) och hon har i expresidenten Lulas två regeringar varit energiminister och ansvarig för *Casa Civil*, vilket är någon form av personalchef på regeringsnivå (Bethell 2010).

Släktbandsfaktorn har också förändrats då den fortfarande har viss betydelse, men allt mindre. Bachelets far var flyggeneral och Pinochetopponent varpå han blev gripen och avrättad, vilket troligen inte helt ska förbises (Jalalzai 2013a:97). Cristina Fernández de Kirchner var gift med Néstor Kirchner, som avled 2010, och var president innan Cristina, vilket troligen också hade viss påverkan. Många har hävdad att Néstor avstod sin andra mandatperiod till förmån för Cristina i ren politisk strategi och genom alternering skulle familjens politiska makt förlängas (Jensen 2008:225; Jalalzai 2013a:97). Däremot ska det tilläggas att Cristina hade längre politisk erfarenhet än sin make vilket både uppgetts som en anledning till att hon ställde upp i valet istället för honom och för att visa att släktbanden var av liten betydelse (Jensen 2008:224-225). I Chinchillas fall hade hon inget politiskt släktband (Jalalzai 2012:20). Inte heller Dilma Rousseff i Brasilien hade något politiskt släktband vilket utesluter henne från denna faktor (Jalalzai 2013a:99).

Slutligen kan faktorn med kvinnlig representation i nationella parlament bidra med förklaringar i två av fallen. I Argentina uppnåddes under 2000-talets första decennium både 30 % och senare 40 % kvinnlig representation i parlamentet. Likaså hade Costa Rica under samma period gott och väl 35 %. Annorlunda såg det dock ut i både Brasilien och Chile, där de inte ens fram till 2013 nått upp till 10 % respektive 15 % (Worldbank).

2.3 Asien och Oceanien

Asien och Oceanien utgör det tredje och största geografiska området, omfattande totalt 59 länder. Av dessa är det endast en minoritet som haft kvinnliga politiska ledare. Av de 45 asiatiska länderna har 12 haft kvinnligt nationellt ledarskap, och av dem är det endast i sex länder som en kvinna har suttit i fyra år eller längre. Av de 14 länderna i Oceanien har endast två länder – Australien och Nya Zeeland – någon gång haft kvinnlig nationell politisk ledare, där det sistnämnda landet haft det i 11 år gentemot Australiens 3,5 år.

Som figur 1.1 demonstrerar är södra Asien intressant i forskningen kring kvinnliga nationella politiska ledare. Världens första kvinnliga premiärminister, Sirimavo Bandaranaike, dominerade politiken i Sri Lanka under åtskilliga år, tills det att hennes dotter tog över (Jensen 2008:15-17). Benazir Bhutto från Pakistan regerade under några år med stort väljarstöd (Anderson 2013:80), och Indira Gandhi hade makten över Indien under en ansevärd tid, och i grannlandet Bangladesh har den politiska makten sedan 1990-talet dominerats av två kvinnor – Khaleda Zia och Sheikh Hasina Wajed (Jensen 2008:17-19, 26). Längre bort i öst har Filippinerna länge haft kvinnligt politiskt styre, Indonesien under ett par år och både Thailand och Sydkorea har det idag (se appendix 1). Golda Meïr regerade i Israel under fem år, som världens enda kvinnliga politiska ledare född på 1800-talet. I Nya Zeeland är det främst Helen Clark som bör nämnas, som satt vid makten i nio år.

Det som är centralt i nästintill samtliga fall nämnda ovan är att kvinnorna i fråga kommer från politiskt inflytelserika och elitistiska familjer (Jalalzai 2010:149; Richter 1991:528). Bandaranaike valdes till Sri Lankas premiärminister 1960 efter att hennes make, den dåvarande premiärministern, blivit mördad. Den situationen som hon då ställdes inför blev snarare ett vapen att vinna folkets empati med (Jensen 2008:15-17). Även Khaleda Zias make, president Ziaur Rahman, blev mördad av politiska motståndare år 1981, vilket resulterade i att hon kom till makten (Jensen 2008:17). En annan änka som kom till makten på 1980-talet i Asien var Corazon Aquino i Filippinerna (Jensen 2008:22).

En annan grupp kvinnor som kommit till makten i Asien är framstående politikernas döttrar. Det finns flera påtagliga fall som illustrerar detta fenomen, bland annat Indira Gandhi, dotter till Jawaharlal Nehru, Indiens första premiärminister, samt Benazir Bhutto, dotter till Pakistans första demokratiskt valda premiärminister, Zulfikar Ali Bhutto (Anderson 2013:80-83; Everett 2013:147-151; Spary 2007:255-258). Relationen mellan Benazir och hennes far har onekligen varit avgörande för hennes politiska karriär, och hennes självbiografi *Daughter of Destiny* (1989) belyser detta. I den beskriver hon att hon först inte varit intresserad av att gå in i politiken, men efter att hennes demokratiskt valda far blivit störtad av general Zia och hans militärregim,

och senare avrättad, föreföll det omöjligt för henne att inte kämpa politiskt för att ställa landet till rätta.

Både Benazir Bhutto och Indira Gandhi har i olika sammanhang uttryckt hur de sett upp till sina fäder, och hur de fått följa med på pappornas arbetsresor, och således knutit viktiga internationella kontakter. Papporna var dessutom väldigt måna om döttrarnas framtid och beskrev att de hade stora planer för dem (Everett 2013:144ff). I sin självbiografi skriver Benazir Bhutto: "Luckily I was a good student, for he had great plans for me to be the first woman in the Bhutto family to study abroad" (Bhutto, 1989:44). Vidare uttrycker hon sina tankar gällande könsmaktsordningen i både samhället i stort och i hennes familj:

In our male-dominated culture, boys had always been favoured over girls and were not only more apt to be educated, but in extreme instances to be given food first while the mother and daughters waited. In our family, however, there was no discrimination at all. If anything, I received the most attention.

Citatet ovan är ett utdrag som klarlägger Bhuttos syn på sin bakgrund. Det ger dessutom en inblick i hur kvinnor uppfattas och vad som förväntas av dem i Pakistan. Slutligen är det intressant då Benazir tydliggör att hennes familj utmärker sig från det generella samhällsmönstret, vilket kan ses som en underlättad väg till att hon senare skulle bli premiärminister (Bhutto 1989:42).

Chandrika Kumaratunga, dotter till Sirimavo och Salomon West Ridgeway Dias Bandaranaike, blev premiärminister och sedan president i Sri Lanka 1994 (Jensen 2008:31). Intressant att notera är att Sri Lanka är det land som har haft kvinnligt politiskt ledarskap under flest år och då är det endast Sirimavo Bandaranaike och Chandrika Kumaratunga som har regerat. I Bangladesh stod makten på 1990-talet mellan två kvinnor, och 1996 lyckades Sheikh Hasina Wajed, dotter till Sheikh Mujibur Rahman, landets första politiska ledare, spela ut sin motståndare Khaleda Zia (Jensen 2008:32). På Filippinerna och i Indonesien, slutligen, kom två kvinnor till makten i början av 2000-talet. Gloria Macapagal Arroyo, som blev president i Filippinerna, var dotter till landets tidigare president Diosdado Macapagal, och Megawati Sukarnoputri i Indonesien var dotter till landets första president, Achmed Sukarno (Jensen 2008:33-36).

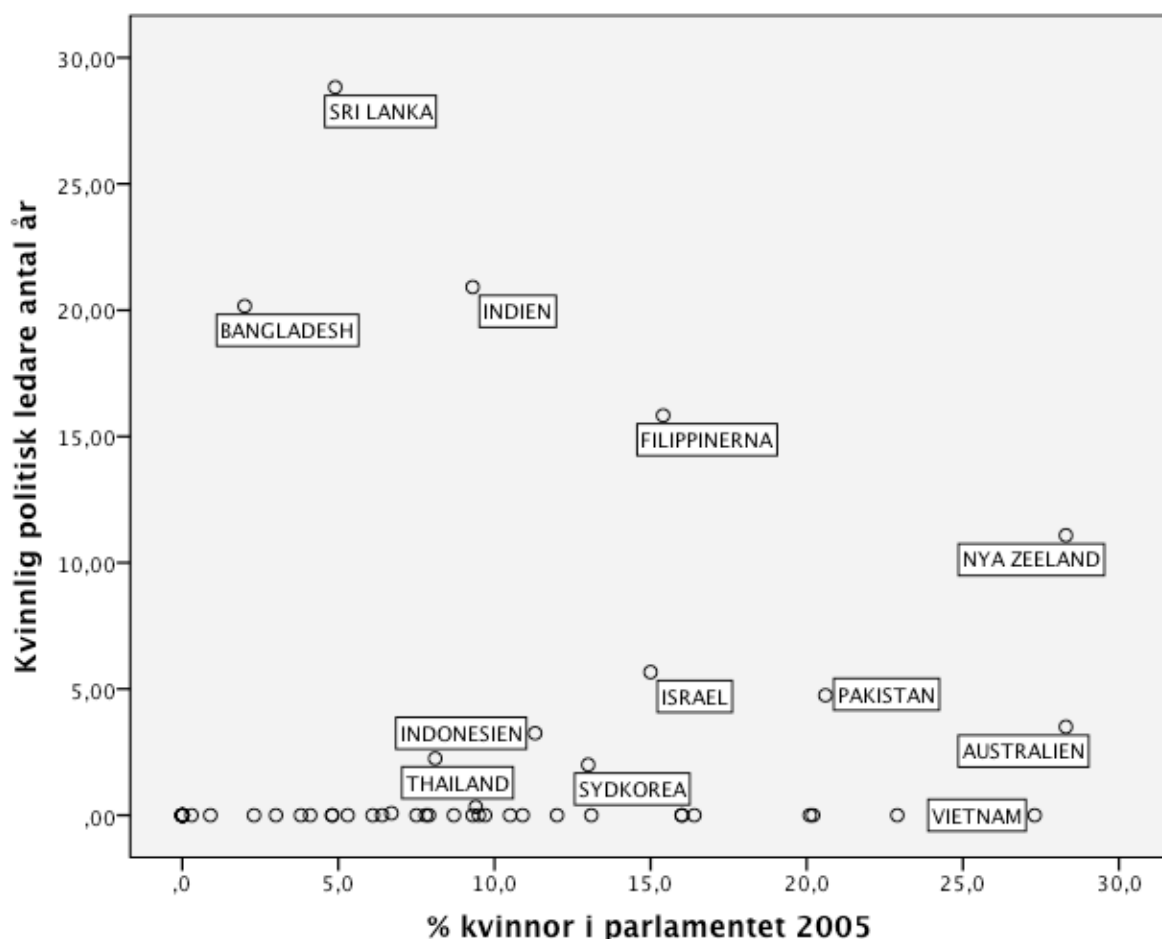
Många av de döttrar som kommit till makten har gjort det tätt inpå att deras fäder blivit avrättade eller fördrivna från sina maktpositioner, men i de sistnämnda fallen så trädde de in i politiken långt efter att detta skedde. Trots det var de skickliga i sin retorik att blåsa upp de orättvisor deras fäder ställts inför, och på så sätt vanns folkets empati (Jensen 2008:33). Av de berörda fallen ovan har flertalet kommit till makten utan någon vidare politisk erfarenhet i form av ministerposter eller andra politiska befattningar. Det var något som politiska motståndare använde emot dem, men de kvinnliga ledarna kom med motargument som menade att de lärt sig politikens alla

regler genom relationen med sin make, föräldrar eller släktingar. Efter att Bandaranaike valts till premiärminister 1960 uttryckte hon: "People forget I had twenty years of political education from my husband. I am not as inexperienced as they make me out" (Jensen 2008:35).

En annan betydande faktor i sammanhanget är att de länder som nämns ovan, från 1960-talet och flera decennier framöver, varit unga och ännu inte fullt utvecklade demokratier, vilket lett till svagare institutioner och ofta politiskt instabila klimat (Jensen 2008:36; Richter 1991:553). Således kan den teoretiska utgångspunkten om att kvinnliga politiska ledare tenderar att komma fram i politiskt instabila länder vägas in, i sällskap med teorin om släktband. Det sistnämnda är dock det obestriddigen tydligaste mönstret i detta geografiska område, vilket därför måste belysas ytterligare.

Vanligast har varit att kvinnorna fortsätter i samma politiska bana som deras föräldrar, men det finns undantagsfall, exempelvis Nya Zeeland där Helen Clark, som var starkt vänsterorienterad, revolterade mot sin starkt högerorienterade far (Jensen 2008:42-44). Oavsett vilken politisk ideologi som genomsyrat kvinnornas politik kan man dra slutsatsen att de allra flesta växt upp i politiskt inflytserika familjer.

I Israel kom Golda Meïr till makten på ett annorlunda sätt. Hon var vid tidpunkten (1969-1974) redan pensionerad, men hade lång politisk erfarenhet, bland annat som utrikesminister (Jensen 2008:37-39). Golda Meïrs politiska bana började 1928 som sekreterare i the Women's Labor Council, vilket därefter följdes av åtskilliga politiska uppdrag (Jensen 2008:114-115). Hon hade således en lång och gedigen politisk erfarenhet innan hon kom till makten. I Nya Zeeland konkurrerade två kvinnor, närmare bestämt Jenny Shipley och Helen Clark, om den politiska makten i slutet av 1990-talet efter att båda haft viktiga politiska uppdrag i landet och därav god politisk erfarenhet (Jensen 2008:42-44). Clark började sin politiska karriär 1971 i the Labor Party på Nya Zeeland som bland annat sekreterare för the Labor Women's Council och tio år efter hennes medlemskap i partiet valdes hon in i det nationella parlamentet (Jensen 2008:129). Shipley började engagera sig i kommunalpolitik i början av 1980-talet där hon var framgångsrik, vilket gjorde att hon valdes in till parlamentet 1987 (Jensen 2008:130). Jenny Shipley, Helen Clark och Golda Meïr har således lyckats klättra sig upp i den politiska hierarkin genom sina långsiktiga politiska erfarenheter, snarare än släktband och inflytserika familjers rykte. Dessa länder har dessutom en klart större andel kvinnor, särskilt Nya Zeeland, i de nationella parlamenten, i motsats till exempelvis Indien, Bangladesh och Sri Lanka, vilket också kan ses som en förklaring till kvinnornas politiska framgång (figur 2.1). Anmärkningsvärt är dessutom att av länderna analyserade ovan är endast Indien och Bangladesh som har majoritetsvals-system, men som ändå haft kvinnliga ledare under åtskilliga år (Political Handbook).

Figur 2.1: Figuren ger en överblick över antalet kvinnor i parlamenten samt antal år med kvinnlig ledare. De mest utmärkande länderna har markerats med namn.

I flera av de länder som behandlas i detta avsnitt är läs- och skrivkunnigheten låg, och framförallt kvinnor förväntas inte ofta, eller ges inte möjligheten, att studera på högre utbildningar (Richter 1991:532). Trots det har de flesta kvinnliga ledare en bakgrund där de uppmanats att studera hårt och flera av dem har haft möjligheten och resurserna att resa till USA och Europa för studier vid välrenommerade universitet som Oxford och Harvard (Jensen 2008:226). I förhållande till många andra kvinnor i Asien gavs alltså de kvinnliga ledarna signifikanta möjligheter som underlättade deras vägar till makten.

2.4 Europa

I det geografiska området över Europa ingår 43 länder och av dem har 24 länder haft en kvinnlig ledare från 1960 fram till idag. 10 länder har haft det mer än 4 år och 14

länder har haft det mindre än 4 år. 14 presidenter och 22 premiärministrar har utsetts och det har skett vid 53 tillfällen och det rör sig om 36 olika kvinnor.¹³

I Europa finns nio länder som har eller har haft kvinnlig president: Island, Irland, Malta, Lettland, Finland, Serbien, Österrike, Litauen, Schweiz. Dessa länder, med undantag för Schweiz som har en unik politisk struktur¹⁴, innehar någon form av dualistiskt system med antingen parlamentarism och en svag president eller semipresidentialism (Jalalzai 2013a:61-64). Endast två av de 14 kvinnor som utsetts till presidenter i dessa länder ingår i ett semipresidentiellt styre vilket innebär att de har mer makt än de övriga presidenterna som får anses som ceremoniella. Dessa två är Tarja Halonen i Finland och Dalia Grybauskaitė i Litauen (Jalalzai 2013a:64).

Kort innan Tarja Halonen tillträdde som president i Finland genomgicks en konstitutionsförändring där presidenten förlorade stor del av sin makt till förmån för premiärministern, regeringen och parlamentet (Jalalzai 2010:147-148). Därefter valdes Halonen år 2000 till Finlands president och omvaldes 2006 (Jensen 2008:54). Halonen hade ingen anknytning till faktorerna släktband eller politisk instabilitet. Däremot hade hon en gedigen politisk erfarenhet. Under flera år satt hon med i parlamentet och innehade också regeringsposterna social-, justitie- och utrikesminister (Hoogensen & Solheim 2006:91). Likaså var den kvinnliga representationen i parlamentet under 1990-talet hög, omkring 30 % (Worldbank). Härmed finns flera likheter till Grybauskaitė i Litauen som valdes till president 2009. Hon har inte heller någon anknytning till släktband eller till politisk instabilitet då Litauens självständighetsförklaring från Sovjet skedde 1990, alltså mer än 15 år tidigare (Bengtsson 2013a). På samma sätt som Halonen hade hon god erfarenhet efter att ha varit både finansminister och EU-kommissionär under 2000-talet (Jalalzai 2013a:209). Däremot var landets kvinnliga representation i parlamentet något lägre än i Finland, cirka 20 % under 2000-talet (Worldbank).

I de övriga länderna har de kvinnliga presidenterna haft en mer ceremoniell roll. Vigdis Finnbogadóttir satt som president i 16 år på Island och på Irland följdes Mary Robinson av Mary McAleese, vilka tillsammans summerade 21 år vid presidentposten. Gemensamt för dessa var att ingen hade koppling till politiska släktband, liten eller ingen politisk erfarenhet och att de innehade svaga presidentiella poster (Jensen 2008:74,76,131; Hoogensen & Solheim 2006:89, 96). Dessutom var den kvinnliga representationen låg. Enbart tre kvinnor satt i det isländska parlamentet i samband med Finnbogadóttirs tillträde (Jensen 2008:74), och på Irland har representationen endast ökat från 10 till 15 % från 1990-talet fram till 2013, varpå det är ett rimligt antagande att den inte legat högre tidigare heller (Worldbank).

¹³ Denna statistisk inkluderar inte San Marino.

¹⁴ Schweiz politiska system leds av ett förbundsrad, en regering, som gemensamt innehar den exekutiva makten och väljs på fyra år. Inom rådet finns en presidentpost som roterar mellan dess medlemmar varje år. Presidenten har sista ordet, men utöver det inte mer makt än någon av de övriga rådsmedlemmarna (Jensen 2008: 55-56).

Ytterligare två fall som liknar ovanstående, men skiljer sig på ett par punkter, är Agatha Barbara på Malta och Vaira Vike-Freiberga i Lettland. Båda utsågs av sina respektive parlament istället för folkliga val. Barbaras fall skiljer sig dessutom ytterligare då hon hade viss politisk erfarenhet från tidigare ministerposter (Jensen 2008:76). Vike-Freiberga skiljer i sin tur ut sig genom att hon beträdde sin post under vad som kan räknas som ett politiskt instabilt läge eftersom hon tillträdde 1999, redan åtta år efter Lettlands självständighetsförklaring 1991 (Bengtsson 2013b).

Beträffande de kvinnliga europeiska premiärministrarna kan några tydliga mönster urskiljas. Politisk instabilitet återfinns uteslutande i östra Europa, och i de flesta fall i geografisk anslutning till det forna Sovjetunionen. Litauens första premiärminister efter självständigheten var en kvinna och hette Kazimiera Prunskiene. Hon bidrog till Litauens strävan efter självständighet och hade viss politisk erfarenhet från att ha suttit med i sovjetövervakade litauiska regeringar och ett par år i parlamentet. Med en mer kompromissinriktad politik förhandlade hon med Sovjetunionens president Gorbatsjov som hade svårt att erkänna Litauens självständighet (Jensen 2008:51-52; Jalalzai 2013a:208). Uppfattningen om den ”feminina” stereotypen och drag såsom god kompromiss- och förhandlingsförmåga kan vara vad som efterfrågades i anslutning till att hon valdes. Vid två tillfällen 1999 tillträdde, tillfälligt båda gångerna, en andra kvinnlig premiärminister, Irena Degutiene, då de tidigare premiärministrarna avgått efter oenighet med presidenten. Även Degutiene hade viss politisk erfarenhet då hon vid utnämmandet var arbets- och välfärdsminister (Jensen 2008:70).

I Polen blev Hanna Suchocka 1992 utsedd att leda Polen där regeringarna avlöst varandra sedan det turbulenta 1980-talet och kommunismens fall 1989 (Bengtsson 2012; Jensen 2008:50). Suchocka som hade viss politisk erfarenhet från tidigare parlamentsarbete lyckades, till skillnad från sina föregångare, ena regeringskoalitionen och höll ihop den i mer än ett år vilket hon själv förklarade med: ”Women are usually looking for peaceful solutions” (Jensen 2008:51). För att lätta den press som låg på regeringen och på den historiskt tärda relationen mellan president och premiärminister överlämnade hon vissa befogenheter, som att utse vissa regeringsministrar, till presidenten (Jensen 2008:179). Eftersom ett antal män misslyckats med att skapa en stabil regeringskoalition är det, som i Litauens fall, tänkbart att en kvinna efterfrågades på grund av den ”feminina” stereotypen och därmed en stark samarbetsförmåga.

Även i det politiskt instabila Turkiet tillträdde en kvinna 1993 i Tansu Ciller som premiärminister. Hennes väg till makten gick fort, i den bemärkelsen att hon trädde in i politiken så sent som 1990 och redan 1991 blev hon finansminister (Jensen 2008:41, 139).

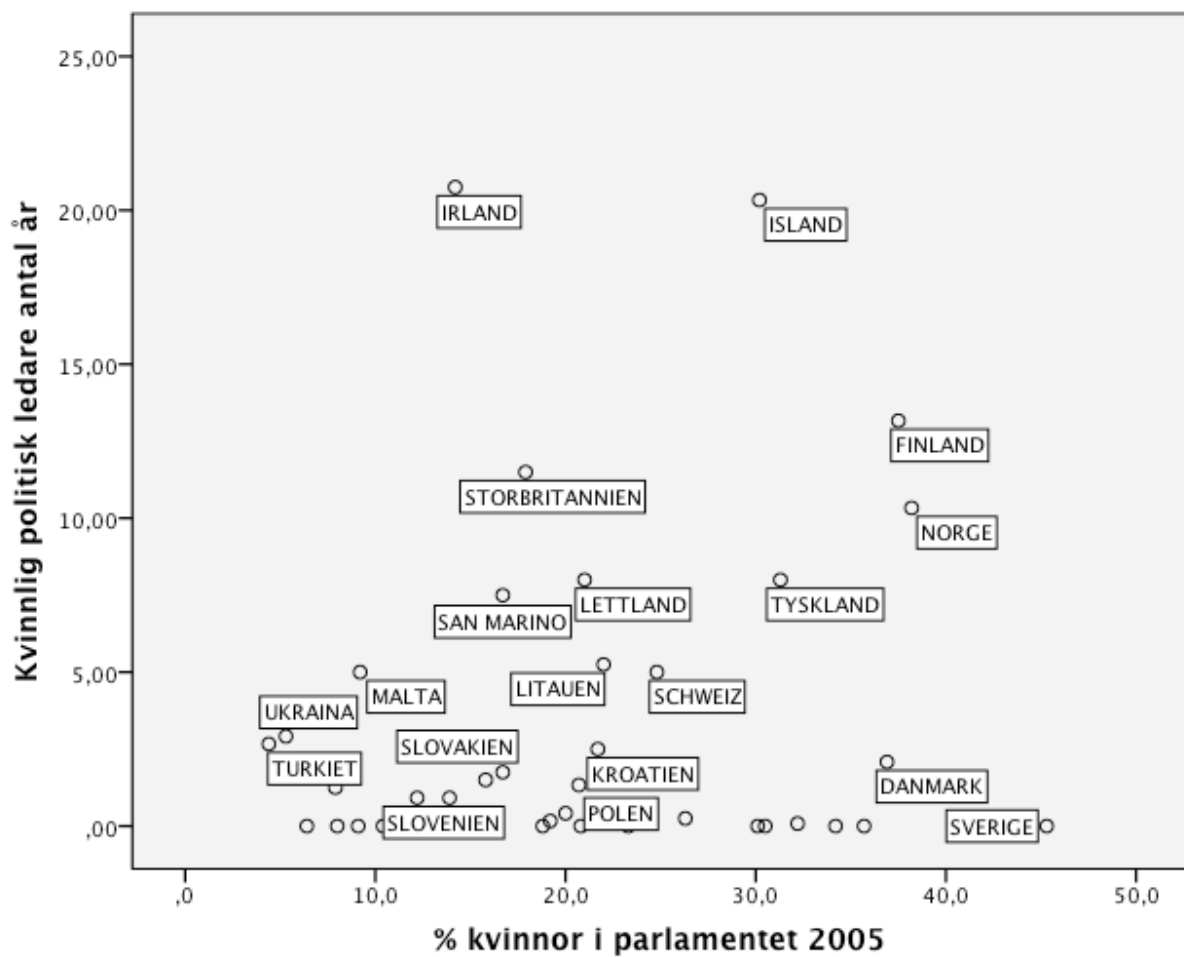
Det proportionella valsystemet är det absolut vanligaste i Europa (Toornstra 2000). Detta system är det mest gynnsamma för kvinnors väg till politisk makt. Utöver de proportionella systemen förekommer i Europa ett antal fall med kombinerade valsystem och ett par majoritetsvals-system (ibid). Trots majoritetsvals-system hade Storbritannien under 11 års tid en kvinnlig nationell ledare i Margaret Thatcher. Hon tillträdde 1979 som Europas första kvinnliga ledare och premiärminister efter att ha lett oppositionen i fyra år. Thatcher kritiserades för att inte ha tillräcklig politisk erfarenhet för premiärministerrollen, trots att hon varit verksam i parlamentet ända sedan 1959, att hon innehaft ett par mindre ministerposter i början på 1960-talet samt varit utbildningsminister 1970-74 (Hoogensen & Solheim 2006:98; Jensen 2008:40). I hennes fall finns inga avgörande kopplingar till politiska släktband, politisk instabilitet eller någon form av delad makt med en president, vilket gav henne en stark ledarroll (Jalalzai 2013a:67). Först 2005 nådde representationen av kvinnor i det brittiska parlamentet 20 %, varför inte heller detta är någon förklarande faktor (Worldbank).

I Tyskland valdes Angela Merkel som landets första kvinnliga förbundskansler (premiärminister) år 2005. Merkels politiska erfarenhet inleddes i forna Östtyskland där hon tidigt intog en aktiv roll inom politiken, och som ökade i samband med Tysklands återförenande 1989. 1991 valdes hon till parlamentet och kort därefter blev hon familjeminister och senare miljöminister innan hon år 2000 valdes till partiledare för partiet CDU (Hoogensen & Solheim 2006:92-93; Jensen 2008:137). Varken politisk instabilitet eller politiska släktband förklarar att Merkel tillträdde som förbundskansler, men den kvinnliga representationen i parlamentet som 1999 arbetade sig över 30 % får däremot ses som en påverkande faktor. Ytterligare förklaring ger också Tysklands kombinerade valsystem, där förbundskanslern ofta tvingas till regeringskoalitioner. I kontrast till sin föregångare lyckades Merkel ena och hålla samman en storcoalition mellan CDU och SPD (Jensen 2008:44, 177, 198). Återigen kan den "feminina" stereotypen indikera viss förklaring till en kvinnas tillträde som politisk ledare.

De nordiska länderna har, i likhet med Tyskland, starka statsministrar (premiärministrar). Det enda undantaget är Finland som med sitt semipresidentiella styre delar makten mellan premiärministern och presidenten, men dock med mer makt till den förstnämnde. Det finns några mönster som präglar det kvinnliga politiska ledarskapet i de nordiska länderna. Inte i något fall, med undantag för Gro Harlem Brundtland vars far var social-, hälso- och försvarsminister (Jensen 2008:83), har ledarna avgörande politiska släktband, och inget av länderna kan karaktäriseras med politisk instabilitet de senaste decennierna. Samtliga länder har också hög kvinnlig representation i parlamenten, det vill säga en bra bit över 30 %, under flera år innan de kvinnliga statsministrarna har tillträtt (Worldbank). I figur 2.2 ges en överblick av den kvinnliga parlamentariska representationen från år 2005. Noterbart är hur de nordiska länderna samt Tyskland är framträdande. Anmärkningsvärt är att redan

under 1980-talet när Gro Harlem Brundtland tillträdde vid två tillfällen hade det norska parlamentet cirka 35 % kvinnor (Jensen 2008:173). Samtliga länder har proportionella valsystem vilket ofta tenderat i koalitionsregeringar och partisamarbeten, vilket gynnar den ”feminina” stereotypen (Toornstra 2000). Likaså har samtliga ledare bred politisk erfarenhet. Eventuellt undantag är Brundtlands tämligen snabba väg till makten, men hon var under sex års tid miljöminister samt parlamentsledamot (Hoogensen & Solheim 2006:85-86). 2013 tillträdde Erna Solberg som ny statsminister i Norge med bred erfarenhet i form av 20 år som parlamentsledamot, knappt tio år som partiledare och en kortare tid som vice statsminister (NE). Finland hade under två korta perioder två olika kvinnliga statsministrar i Anneli Jäätteenmäki och Mari Kiviniemi som båda hade flera års erfarenhet från parlamentet samt posterna justitieminister respektive inrikes- och handelsminister (Jalalzai 2013a:202-203). Island fick 2009 sin första kvinnliga statsminister i Jóhanna Sigurðardóttir som var Islands längst sittande parlamentsledamot samt socialminister (Gunnarsson 2009). Slutligen fick Danmark sin första kvinnliga statsminister 2011 då Helle Thorning-Schmidt valdes med lång erfarenhet från Europaparlamentet samt som partiledare och parlamentsledamot sedan 2005 (FT).

Avslutningsvis bör några förklarande ord nämnas om San Marino som har haft kvinnligt ledarskap under åtskilliga år. San Marino ingår i databasen och syns således i statistiken. Däremot utesluts landet och dess kvinnliga ledare för vidare analys, på grund av ett avvikande politiskt system där det var sjätte månad utses två ”Capitani Reggenti”, som motsvarar stats- och regeringschefer (Jalalzai 2013a:241). San Marino har haft kvinnliga ledare vid 15 tillfällen (se appendix 1).

Figur 2.2: Figuren visar den kvinnliga parlamentariska representationen i förhållande till antal år med kvinnlig ledare. De mest utmärkande länderna har markerats med namn.

3. Slutsats

Gemensamt för de samtliga fallen av kvinnliga ledare i Afrika är att faktorn om släktband inte har någon betydelse. Dessutom visar de afrikanska fallen, som i föreliggande studie har analyserats, att kvinnor kommit till makten vid politiskt instabila och samhälleliga svåra förhållanden, och där kvinnan, som aldrig tidigare inkluderats, ses som en okorrumpad politisk nykomling utan kopplingar till tidigare konfliktsituationer. Det faktum att de också är högutbildade och har erfarenhet från viktiga politiska uppdrag ses som en ytterligare fördel. Slutligen har kvinnorrörelser spelat en väsentlig roll i sammanhanget, ett fenomen som med snöbollseffekt spridits till stora delar av den afrikanska kontinenten.

Vad som är anmärkningsvärt för det geografiska området över Amerika är att kvinnor i flertalet länder har nått den högsta politiska ledarpositionen trots det faktum att länderna är starka enhetliga presidentstater. Sett över tiden från 1960 till idag tydliggörs en viss förändring i vilka faktorer som påverkar vägen till den högsta exekutiva makten. Inledningsvis bidrar faktorerna politiskt släktband och politisk instabilitet, eller ett av dem, till att förklara vägen till makten i flera av fallen. Med Bachelets tillträde som president i Chile år 2006 i åtanke syns dock en förändring av detta mönster. Förklaringsfaktorn om politisk instabilitet reduceras och förklaringsfaktorn om politiskt släktband antingen försvinner eller minskar kraftigt. Resultatet är att politisk erfarenhet blir den avgörande förklaringsfaktorn. Därmed visar det på två samband, nämligen: (i) när släktbandsfaktorn, och till viss del politisk instabilitet, har en avgörande roll är den politiska erfarenheten mindre viktig, (ii) men när politiska släktband och politisk instabilitet inte är förekommande är den politiska erfarenheten en betydelsefull förklaring. Dessutom åskådliggör föreliggande studies analys att den kvinnliga representationen i nationella parlament inte är en nödvändighet för att ett land ska ha en kvinnlig ledare. Vissa exempel visar också på att valsystemet inte är avgörande.

I fallet Asien är det uppenbart att släktband och starka dynastier spelat en avgörande roll i tillsättandet av kvinnliga ledare. Dessutom har de länder, där den förklaringsfaktorn varit störst, tillsatt sina ledare under politiskt instabila förhållanden, som en följd av bland annat politiska mord, självständighetsförklaringar och demokratiseringsprocesser. I förklarandet av Israel och Nya Zeeland bör istället framläggas att faktorerna om politisk erfarenhet och, framförallt i Nya Zeelands fall, att antalet kvinnor i parlamenten förklarar mönstret om vad det är som underlättar en kvinnlig politikers väg till toppen. Det framgår alltså att när släktband och politisk

instabilitet är de avgörande faktorerna är politisk erfarenhet mindre betydelsefull och vice versa.

I Europa visar faktorn om släktband ingen förklaring och politisk instabilitet åskådliggörs endast i vissa fall i östra Europa. Vad som är tydligt är att när politisk instabilitet är den avgörande faktorn så minskar den politiska erfarenheten. I mer eller mindre hela Europa bidrar både det politiska systemet och valsystemet med förklaringar till kvinnliga politikernas väg till makten, eftersom de system som är genomgående i området är de som gynnar kvinnor allra mest. I de fall när en kvinna valts till en ledande position, men som inte indikerar på något större maktinnehav, det vill säga där makten delas, visar det inte heller på något krav på politisk erfarenhet. Det betyder alltså att en position som inte är mer än ceremoniell inte kräver någon vidare politisk erfarenhet. Både Norden (med undantag för Sverige) och Tyskland visar på tydliga samband, nämligen, att ett proportionellt parlamentariskt system med rikhaltig kvinnlig parlamentarisk representation, och där politikerna har en lång politisk erfarenhet gynnar tillsättandet av kvinnliga ledare. Släktband och politisk instabilitet är alltså i detta sistnämnda sammanhang helt oväsentliga.

Inom varje geografiskt område går det att finna unika mönster om hur kvinnor har nått den exekutiva makten, och hur de olika faktorerna i skilda konstellationer samverkar. En faktor som framhävs i ett område kan vara helt frånvarande i ett annat, vilket exempelvis inträffat med faktorn om släktband, som är högst påtaglig i både Asien och Amerika, men obefintlig i Europa och Afrika. Faktorerna om politiskt system, valsystem och kvinnlig parlamentarisk representation är alla utspridda inom varje geografiskt område, och bidrar till olika förklaringar beroende på vilket område det är. Proportionella parlamentariska system med hög kvinnlig parlamentarisk representation, som skulle vara det mest gynnsamma för kvinnor, går i princip endast att finna i norra Europa, där också flertalet av länderna haft kvinnliga ledare. Samtidigt finns det flera länder i Afrika, Amerika och Asien som är starka presidentiella stater med låg kvinnlig parlamentarisk representation, vilket rent teoretiskt inte gynnar kvinnor, men som ändå haft åtskilliga kvinnliga ledare. Därmed visar dessa faktorer endast på förklaringar i vissa områden och ofta när de är enskilt förekommande. Detta gör det svårt att befästa ifall de har stor påverkan eller inte.

Märkbart är att det finns ett mönster som återkommer i samtliga geografiska områden, vilket möjliggör en tolkning ur ett globalt perspektiv. Detta mönster är en sammansättning av faktorerna politiskt släktband, politisk instabilitet och politisk erfarenhet. Vid förekomsten av politiskt släktband är betydelsen av politisk erfarenhet ytterst liten. Likväl är, i många fall, relevansen av erfarenhet mindre då politisk instabilitet är förekommande. På motsvarande sätt är erfarenhet av yttersta vikt när släktband inte är förekommande. I Europa, Afrika och Oceanien har släktband, enligt denna studies teoretiska definition, inte förekommit, och politisk erfarenhet hos de kvinnliga ledarna har då varit väl påtaglig. I Amerika och Asien har släktband

förekommit i betydligt större utsträckning och de kvinnliga ledarna har då inte haft någon påfallande politisk erfarenhet, med undantag för skiftet i Amerika i samband med Bachelets tillträde. I nästan samtliga fall, globalt sett, när politiskt släktband har ägt rum, har också instabilitet sammanfallit. I Europas fall fanns instabilitet i forna sovjetstater varpå också erfarenheten var av mindre betydelse. Enda undantaget är Afrika där ledare har kommit till makten vid politisk instabilitet, men de har också haft god politisk erfarenhet.

Sammanfattningsvis kan denna studie summera att kvinnors väg till den absoluta nationella makten har sett olika ut beroende på vilka delar av världen som analyseras. I ett globalt perspektiv kan man finna ett mönster som indikerar att kvinnor har gynnats av politiska släktband och politisk instabilitet i sin väg till makten. Däremot, då dessa två faktorer inte har funnits eller haft mindre betydelse har istället politisk erfarenhet spelat en avgörande roll.

3.1 Förslag till framtida forskning

Föreliggande studie har gett en övergripande bild av kvinnliga politikers väg till makten. Studien har inte gjort några djupdykningar, utan ger istället en helhetsbild av fenomenet. Framtida forskning bör uppföljningsvis gå något djupare genom kvalitativa fallstudier. Som tidigare nämnts är forskningsfältet ännu tämligen outforskat och det behövs mer empiriska bidrag till forskningsdiskursen. Exempel på en sådan forskning skulle vara att närmre undersöka kulturella och historiska förklaringar i specifika länder eller områden där kvinnor varit politiska ledare.

Ett annat förslag på framtida forskning är att undersöka de länder som haft ledare mer än en gång. Tenderar de länder som haft kvinnlig ledare att ha det igen, snarare än dess grannländer, som aldrig haft det, skulle få det? Kommer Danmark hinna få sin andra kvinnliga ledare innan Sverige ens fått sin första?

Ett tredje förslag är att fördjupa sig i politiska släktskap. Denna studie visar hur avgörande familjedynastier varit i åtskilliga fall, vilket skapar ytterligare intressen och förundran om fenomenet. Politiska släktband är inte bara intressanta i detta forskningsfält om kvinnor i politiken, utan även i den övergripande, världsliga kontexten. Var finns de? Hur mycket makt har de? Vilken typ av makt har de?

Ett fjärde förslag är att vända på steken och istället studera de länder som *inte* har haft kvinnliga politiska ledare vilket troligtvis ger ett annat resultat. Vilka mönster går då att finna?

Ett femte och sista förslag är att utföra en likartad studie, det vill säga genom kvantitativ metod och med hela världen som forskningsfält, men att utesluta de mest

utstickande fallen där politiska släktband varit avgörande. Det skulle förmodligen generera nya förklaringsmönster till varför ett land har kvinnliga ledare, vilket bidrar till nyutvecklade teorier.

4. Referenser

4.1 Tryckta källor

Adams, Melinda, 2008: "Liberia's Election of Ellen Johnson-Sirleaf and Women's Executive Leadership in Africa" i *Politics & Gender*, vol. 4, nr. 3, s. 475-484. Cambridge: Cambridge University Press.

Anderson, Nancy Fix, 2013: "Benazir Bhutto and Dynastic Politics: Her Father's Daughter, Her People's Sister" i Michael A. Genovese & Janie S. Steckenrider (red.) *Women as political leaders: Studies in Gender and Governing*. s. 80-109. London: Routledge.

Bhutto, Benazir, 1989: *Daughter of Destiny: An Autobiography*. New York: Simon and Schuster.

Coleman, Denise Youngblood, 2012: "Political Conditions" i *Dominican Republic Country Review*, s. 8-22. Houston: Country Watch Inc.

Esaiasson, Peter, med flera, 2012: *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Fjärde upplagan. Stockholm: Norstedts Juridik.

Everett, Jana, 2013: "Indira Gandhi and the Exercise of Power" i Michael A. Genovese & Janie S. Steckenrider (red.) *Women as political leaders: Studies in Gender and Governing*. s. 144-175. London: Routledge.

Foreign Policy, 2012: "Joyce Banda" i *Foreign Policy* vol. 197, s. 62. Washington DC: Foreign Policy.

Harrison, Graham, 1999: "Corruption as 'boundary politics': the state, democratisation, and Mozambique's unstable liberalisation" i *Third World Quarterly*, vol. 20, nr. 3, s. 537-550. Oxford: Routledge.

Haverstock, Nathan A. 2008: "Leading Ladies of Latin America" i *Americas*, vol. 60, nr. 2, s. 48-51. Washington: Organization of American States.

Hoogensen, Gunhild & Solheim, Bruce O. 2006: *Women in Power World Leaders since 1960*. Westport: Praeger Publishers.

Huddy, Leonie & Terkildsen, Nayda, 1993: "Gender Stereotypes and the Perception of Male and Female Candidates" i *American Journal of Political Science*, vol. 37, nr. 1, s. 119-147. Austin: University of Texas Press.

Igreja, Victor, 2008: "Memories as Weapons: The Politics of Peace and Silence in Post-Civil War Mozambique" i *Journal of Southern African Studies*, vol. 34, nr. 3, s. 539-556. Oxford: Routledge.

Jalalzai, Farida, 2008: "Women Rule: Shattering the Executive Glass Ceiling" i *Politics & Gender*, vol. 4, nr. 2, s. 205-231. Cambridge: Cambridge University Press.

Jalalzai, Farida, 2010: "Madame President: Gender, Power, and the Comparative President" i *Journal of Women, Politics & Policy*, vol. 31, nr. 2, s. 132-165 London: Routledge.

Jalalzai, Farida, 2012: "Firme y Honesta: Costa Rica's First Female President, Laura Chinchilla", *Conference Papers – New England Political Science Association*. s. 1-66. Waterville: New England Political Science Association.

Jalalzai, Farida, 2013a: *Shattered, Cracked, or Firmly Intact?: Women and the Executive Glass Ceiling Worldwide*. New York: Oxford University Press.

Jalalzai, Farida, 2013b: "Ma Ellen – The Iron Lady of Liberia: Evaluating Ellen Johnson Sirleaf's Presidency" i Michael A. Genovese & Janie S. Steckenrider (red.) *Women as political leaders: Studies in Gender and Governing*, s. 203-225. London: Routledge.

Jensen, Jane S. 2008: *Women Political Leaders: Breaking the Highest Glass Ceiling*. New York: Palgrave Macmillan.

Johnson-Sirleaf, Ellen, 2010: "Africa's Women Have Led in the Past, and Will Lead in the Future" i *New African*, nr. 500, s. 78-79. London: IC Publications.

Masina, Lameck, 2012a: "Joyce Banda's Breathtaking Beginning" i *African Business – Le Magazine des Dirigeants Africains*, nr. 387, s. 82-83. Paris: IC Publications.

Masina, Lameck, 2012b: "Woman on Top: Malawi's New Era" i *New African*, nr. 517, s. 18-20. London: IC Publications.

Mikell, Gwendolyn, 2009: "A Woman You Can Trust: Ellen Johnson-Sirleaf and Political Leadership in Sub-Saharan Africa" i *Georgetown Journal of International Affairs*, vol. 10, nr. 1, s. 17-25. Washington DC: Georgetown University.

Packard, Gabriel, 2004: "Mozambique Gets First Female Prime Minister" i *New York Amsterdam News*, vol. 95, nr. 10, s. 2. New York: New York Amsterdam News.

Paxton, Pamela, 2009: "Gender and Democratization" i Haerpfer, Christian W. m fl. (red.) *Democratization*, s. 145-157. New York: Oxford University press.

Richter, Linda K., 1991: "Exploring Theories of Female Leadership in South and Southeast Asia" i *Pacific Affairs*, vol. 63, nr. 4, s. 524-540. Vancouver: University of British Columbia.

Spary, Carole, 2007: "Female Political Leadership in India" i *Commonwealth & Comparative Politics*, vol. 45, nr. 3, s. 253-277. Department of Politics, University of Bristol.

Váldez, Teresa, 2010: "El Chile de Michelle Bachelet. ¿Género en el Poder?" i *Latin American Research Review*. nr. 45, s. 248-273. Pittsburgh: Latin American Studies Association.

4.2 Elektroniska källor

BBCa – British Broadcasting Corporation: Hemsida. "Joyce Banda sworn in as new Malawi president". Tillgänglig: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-17644009> Publicerad: 2012-04-07. Hämtdatum: 2013-12-19.

BBCb – British Broadcasting Corporation: Hemsida. "Mozambique profile". Tillgänglig: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13890416> Publicerad: 2013-12-18. Hämtdatum: 2013-12-19.

Bengtsson, Arne 2012: Hemsida. Landguiden, Polen. Tillgänglig: <http://www.landguiden.se/Lander/Europa/Polen/Modern-Historia> Hämtdatum: 2013-12-18.

Bengtsson, Arne 2013a: Hemsida. Landguiden, Litauen. Tillgänglig: <http://www.landguiden.se/Lander/Europa/Litauen> Hämtdatum: 2013-12-18.

Bengtsson, Arne 2013b: Hemsida. Landguiden, Lettland. Tillgänglig: <http://www.landguiden.se/Lander/Europa/Lettland/Modern-Historia> Hämtdatum: 2013-12-18.

Bethell, Leslie, 2010: Hemsida. "Brazil's Election: Politics and Personalities". Tillgänglig: <http://www.opendemocracy.net/leslie-bethell/brazil%E2%80%99s-election-year-politics-and-personalities> Hämtdatum: 2013-12-04.

DOL – United States Department of Labor, 1995: Onlinedokument. *A Solid Investment: Making Full Use of the Nation's Human Capital*. Tillgänglig: <http://www.dol.gov/oasam/programs/history/reich/reports/ceiling2.pdf> Washington DC. Hämtdatum 2014-01-04.

Eduskunta – Finlands Riksdag, Hemsida. Eduskunta, Historia. Tillgänglig: http://www.eduskunta.fi/historia/swe/autonomian4_manif.htm Hämtdatum: 2014-01-05.

El Mundo: Hemsida. "El ex Dictador Noriega Llega a Panamá para Cumplir sus Condenas" *El Mundo*. Tillgänglig: <http://www.elmundo.es/america/2011/12/12/noticias/1323645670.html> Publicerad: 2011-12-12. Hämtdatum: 2013-12-19.

FN – Förenta Nationerna: Hemsida. Tillgänglig: <http://www.un.org/en/members/index.shtml> Hämtdatum: 2014-01-04.

Freedom House: a. 2012: Hemsida. Freedom House, Liberia. Tillgänglig: <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2012/liberia> Hämtdatum: 2014-01-04.

Freedom House: b. 2003: Hemsida. Freedom House, Argentina. Tillgänglig: <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2003/argentina> Hämtdatum: 2013-19-12.

Freedom House: c. 2002: Hemsida. Freedom House, Brazil. Tillgänglig: <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2002/brazil> Hämtdatum: 2013-12-19.

FT – Folketinget: Hemsida. Find medlem. Tillgänglig: <http://www.ft.dk/Folketinget/findMedlem/SHETS.aspx> Uppdaterad: 2012-12-21. Hämtdatum: 2013-12-19.

Georgetown – Georgetown University, Political Database of the Americas. 2011: Hemsida. "Dominica Electoral System". Tillgänglig: <http://pdba.georgetown.edu/ElecSys/Dominica/dominica.html> Publicerad: 2011-06-23. Hämtdatum: 2013-12-19.

Gunnarsson, Valur 2009: Hemsida. "Iceland to Elect World's First Openly Gay PM". *The Guardian*. Tillgänglig: <http://www.theguardian.com/world/2009/jan/30/iceland-elects-gay-prime-minister> Publicerad: 2009-01-30. Hämtdatum: 2013-12-19.

IPU – Inter-Parliamentary Union: Hemsida. Women in national parliaments.
Tillgänglig: <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm> Uppdaterad: 2013-11-01.
Hämtdatum: 2013-12-19.

Lindahl, Ylva 2012: Hemsida. Landguiden, Costa Rica. Tillgänglig:
<http://www.landguiden.se/Lander/Nordamerika/CostaRica> Hämtdatum: 2013-12-19.

NE – Nationalencyklopedin: Hemsida. Tillgänglig: <http://www.ne.se/erna-solberg>
Hämtdatum: 2013-12-19. Uppdaterad: 2013-12-19.

Political Handbook 2013: Hemsida. “Political Handbook of the World 2013 –
Electoral System”. Tillgänglig:
<http://library.cqpress.com/phw/toc.php?source=Political+Handbook+of+the+World+2013&mode=phw-electoral> Hämtdatum: 2013-12-19.

Toornstra, Dick, 2000: Onlinedokument. *Electoral Systems in Europe: An Overview*.
Tillgänglig: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/pub/publication.do?start=-1>
Hämtdatum: 2014-01-02.

Tripp, Aili Mari, 2002: Onlinedokument. *New Trends in Women's Political
Participation in Africa*. Tillgänglig:
<http://democracy.stanford.edu/Seminar/AiliTripp.pdf> University of Wisconsin
Madison. Hämtdatum: 2014-01-04.

Worldbank: Hemsida. Proportion of Seats Held by Women in National Parliaments
(%). Tillgänglig: <http://data.worldbank.org/indicator/SG.GEN.PARL.ZS?page=3>
Hämtdatum: 2013-12-18.

Appendix 1

Typ	Namn	Period	Land	Geografiskt område
President	Isabel Perón	1974.07.01 – 1976.03.24	Argentina	Amerika
President	Lydia Guelier Tejada	1979.11.17 – 1980.07.18 (tillfällig)	Bolivia	Amerika
President	Vigdís Finnbogadóttir	1980.08.01 – 1996.08.01 (omvald 3 ggr)	Island	Europa
President	Agatha Barbara	1982.02.15 – 1987.02.15	Malta	Europa
President	Carmen Pereira	1984.05.14 – 1984.05.16 (tillfällig)	Guinea Bissau	Afrika
President	Maria Corazón Aquino	1986.02.25 – 1992.06.30	Filippinerna	Asien och Oceanien
President	Ertha Pascal- Trouillot	1990.03.13 – 1991.02.07 (tillfällig)	Haiti	Amerika
President	Violeta Chamorro	1990.04.25 – 1997.01.10	Nicaragua	Amerika
President	Mary Robinson	1990.12.03 – 1997.09.12	Irland	Europa
President	Sylvie Kinigi	1993.10.27 – 1994.02.05 (tillfällig)	Burundi	Afrika
President	Chandrika Kumaratunga	1994.11.14 – 2005.11.19 (omvald 1 ggr)	Sri Lanka	Asien och Oceanien
President	Ruth Sando Perry	1996.09.03 – 1997.08.02	Liberia	Afrika
President	Rosalía Arteaga Serrano	1997.02.09 – 1997.02.11 (tillfällig)	Ecuador	Amerika
President	Mary McAleese	1997.11.11 – 2011.11.11 (omvald 1 ggr)	Irland	Europa

President	Janet Jagan	1997.12.19 – 1999.08.11	Guyana	Amerika
President	Ruth Dreifuss	1999.01.01 – 1999.12.31	Schweiz	Europa
President	Vajra Vike- Freibergera	1999.07.08 – 2007.07.08 (omvald 1 ggr)	Lettland	Europa
President	Mireya Moscoso	1999.09.01 – 2004.09.01	Panama	Amerika
President	Tarja Halonen	2000.03.01 – 2012.03.01 (omvald 1 ggr)	Finland	Europa
President	Gloria Macapagal- Arroyo	2001.01.20 – 2010.06.30 (omvald 1 ggr)	Filippinerna	Asien och Oceanien
President	Megawati Sukarnoputri	2001.07.23 – 2004.10.20	Indonesien	Asien och Oceanien
President	Natasa Micic	2002.12.30 – 2004.02.04 (tillfällig)	Serbien	Europa
President	Nino Burjanadze	2003.11.23 – 2004.01.25; 2007.11.25 – 2008.01.20 (tillfällig)	Georgien	Asien och Oceanien
President	Barbara Prammer	2004.07.06 – 2004.07.08 (tillfällig)	Österrike	Europa
President	Ellen Johnson- Sirleaf	2006.01.16 – ff (omvald 1 ggr)	Liberia	Afrika
President	Michelle Bachelet	2006.03.11 – 2010.03.11	Chile	Amerika
President	Micheline Calmy-Rey	2007.01.01 – 2007.12.31; 2011.01.01 – 2011.12.31	Schweiz	Europa
President	Dalia Itzik	2007.01.25 – 2007.07.01 (tillfällig); 2007.08.01 – 2007.08.15 (tillfällig)	Israel	Asien och Oceanien
President	Pratibha Patil	2007.07.25 – 2012.07.25	Indien	Asien och Oceanien
president	Cristina	2007.12.10 –	Argentina	Amerika

	Fernández de Kirchner	ff (omvald 1 ggr)		
President	Dr. Ivy Matsepe-Casaburri	2008.09.25 – 2009.04.06 (tillfällig)	Sydafrika	Afrika
President	Rose Francine Rogombé	2009.06.10 – 2009.10.16 (tillfällig)	Gabon	Afrika
President	Dalia Grybauskaitė	2009.07.12 – ff	Litauen	Europa
President	Doris Leuthard	2010.01.01 – 2010.12.31	Schweiz	Europa
President	Roza Otunbayeva	2010.04.07 – 2010.05.19 (tillfällig); 2010.05.19 – 2011.12.01	Kirgizistan	Asien och Oceanien
President	Laura Chinchilla	2010.05.08 – ff	Costa Rica	Amerika
President	Dilma Rouseff	2011.01.01 – ff	Brasilien	Amerika
President	Eveline Vidmer-Schlumpf	2012.01.01 – 2012.12.31	Schweiz	Europa
President	Agnès Ohsan-Bellepeau	2012.03.31 – 2012.07.21 (tillfällig)	Mauritius	Afrika
President	Slavica Djukić-Dejanović	2012.04.05 – 2012.05.31 (tillfällig)	Serbien	Europa
President	Joyce Banda	2012.04.07 – ff	Malawi	Afrika
President	Park Geun-Hye	2013.02.25 – ff	Sydkorea	Asien och Oceanien
Premiärminister	Sirimavo Bandaranaike	1960.07.21 – 1965.03.27; 1970.05.29 – 1977.07.23; 1994.11.14 – 2000.08.10	Sri Lanka	Asien och Oceanien
Premiärminister	Indira Gandhi	1966.01.19 – 1967.02.21 (tillfällig); 1967.02.21 – 1977.03.24 (omvald 1 ggr); 1980.01.14 –	Indien	Asien och Oceanien

		1984.10.13		
Premiärminister	Golda Meïr	1969.03.17 – 1974.04.10	Israel	Asien och Oceanien
Premiärminister	Élisabeth Domitién	1975.01.03 – 1976.04.07	Centralafrikanska Republiken	Afrika
Premiärminister	Margareth Thatcher	1979.05.03 – 1990.11.22 (omvald 2 ggr)	Storbritannien	Europa
Premiärminister	Dr. Maria Pintasilgo	1979.08.01 – 1980.01.03	Portugal	Europa
Premiärminister	Dame Eugenia Charles	1980.07.21 – 1995.06.14 (omvald 2 ggr)	Dominica	Amerika
Premiärminister	Gro Harlem Brundtland	1981.02.04 – 1981.10.14; 1986.05.09 – 1989.10.16; 1990.11.30 – 1996.10.25 (omvald 1 ggr)	Norge	Europa
Premiärminister	Benazir Bhutto	1988.12.02 – 1990.08.06; 1993.10.19 – 1996.11.05	Pakistan	Asien och Oceanien
Premiärminister	Kasimiera Prunskiené	1990.03.17 – 1991.01.10	Litauen	Europa
Premiärminister	Khaleda Zia	1991.03.20 – 1996.03.30; 2001.09.01 – 2006.10.29	Bangladesh	Asien och Oceanien
Premiärminister	Edith Cresson	1991.05.15 – 1992.04.02	Frankrike	Europa
Premiärminister	Hanna Suchocka	1992.07.08 – 1993.10.26	Polen	Europa
Premiärminister	Silvie Kinigi	1993.07.10 – 1994.02.11	Burundi	Afrika
Premiärminister	Tansu Ciller	1993.06.25 – 1996.03.07	Turkiet	Europa
Premiärminister	Kim Campbell	1993.06.25 – 1993.11.05	Canada	Amerika
Premiärminister	Agathe Uwilingiyimana	1993.07.18 – 1994.05.07	Rwanda	Afrika
Premiärminister	Reneta Ivanova Indzhova	1994.10.16 – 1995.01.25 (tillfällig)	Bulgarien	Europa

Premiärminister	Chandrika Kumaratunga	1994.08.19 – 1994.11.14	Sri Lanka	Asien och Oceanien
Premiärminister	Claudette Werleigh	1995.11.07 – 1996.02.27	Haiti	Amerika
Premiärminister	Sheikh Hasina Wajed	1996.06.23 – 2001.07.15; 2009.01.06 – ff	Bangladesh	Asien och Oceanien
Premiärminister	Janet Jagen	1997.03.17 – 1997.12.22	Guyana	Amerika
Premiärminister	Jenny Shipley	1997.12.08 – 1999.12.10	Nya Zeeland	Asien och Oceanien
Premiärminister	Anne Enger Lahnstein	1998.08.31 – 1998.09.23 (tillfällig)	Norge	Europa
Premiärminister	Irena Degutienė	1999.05.04 – 1999.05.18 (tillfällig); 1999.10.27 – 1999.11.03 (tillfällig)	Litauen	Europa
Premiärminister	Tuyaa Nyam-Osoryn	1999.07.22 – 1999.07.30 (tillfällig)	Mongoliet	Asien och Oceanien
Premiärminister	Helen Clark	1999.12.10 – 2008.11.19 (omvald 2 ggr)	Nya Zeeland	Asien och Oceanien
Premiärminister	Mame Madior Boye	2001.03.03 – 2002.11.04	Senegal	Afrika
Premiärminister	Chang Sang	2002.07.11 – 2002.07.31 (tillfällig)	Sydkorea	Asien och Oceanien
Premiärminister	Maria das Neves de Sousa	2002.10.03 – 2003.07.16; 2003.07.23 – 2004.09.18	Sao Tomé och Príncipe	Afrika
Premiärminister	Anneli Jäätteenmäki	2003.04.17 – 2003.06.24	Finland	Europa
Premiärminister	Dr. Beatriz Merino Lucero	2003.06.28 – 2003.12.15	Peru	Amerika
Premiärminister	Luísa Días Diogo	2004.02.17 – 2010.01.16	Moçambique	Afrika
Premiärminister	Radmila Sekerinska	2004.05.12 – 2004.06.02 (tillfällig); 2004.11.18 – 2004.12.17 (tillfällig)	Makedonien	Europa

Premiärminister	Yulia Tymoshenko	2005.01.24 – 2005.09.08; 2007.12.18 – 2010.03.11	Ukraina	Europa
Premiärminister	Mario do Carmo Silveira	2005.06.07 – 2006.05.21	Sao Tomé och Príncipe	Afrika
Premiärminister	Cynthia A. Pratt	2005.05.03 – 2005.06.22 (tillfällig)	Bahamas	Amerika
Premiärminister	Angela Merkel	2005.11.22 – ff (omvald 2 ggr)	Tyskland	Europa
Premiärminister	Portia Simpson-Miller	2006.03.30 – 2007.09.11; 2012.01.05 – ff	Jamaica	Amerika
Premiärminister	Han Myung-Sook	2006.04.19 – 2007.03.07	Sydkorea	Asien och Oceanien
Premiärminister	Zinaida Grecianîi	2008.03.31 – 2009.09.14	Moldavien	Europa
Premiärminister	Michèle Pierre-Louis	2008.07.31 – 2009.11.11	Haiti	Amerika
Premiärminister	Jóhanna Sigurdardóttir	2009.02.01 – 2013.05.23	Island	Europa
Premiärminister	Jadranka Kosor	2009.07.06 – 2011.12.23	Kroatien	Europa
Premiärminister	Cécile Manoroahanta	2009.10.21 – 2009.11.13 (tillfällig); 2009.12.18 – 2009.12.20	Madagaskar	Afrika
Premiärminister	Kamla Persad-Bissessar	2010.05.26 – ff	Trinidad och Tobago	Amerika
Premiärminister	Mari Kiviniemi	2010.06.22 – 2011.06.22	Finland	Europa
Premiärminister	Rosario Fernández Figuroa	2011.03.19 – 2011.07.28	Peru	Amerika
Premiärminister	Julia Gillard	2010.06.24 – 2013.12.27	Australien	Asien och Oceanien
Premiärminister	Iveta Radicová	2010.07.08 – 2012.04.04	Slovakien	Europa
Premiärminister	Cissé Mariam Kaïdama Sidibé	2011.04.04 – 2012.03.22	Mali	Afrika
Premiärminister	Yingluck Shinawatra	2011.08.08 – ff	Thailand	Asien och Oceanien
Premiärminister	Helle Thorning-Schmidt	2011.10.03 – ff	Danmark	Europa

Premiärminister	Adiatu Djaló Nandigna	2012.02.10 – 2012.04.12 (tillfällig)	Guinea Bissau	Afrika
Premiärminister	Alenka Bratusek	2013.03.20 – ff	Slovenien	Europa
Premiärminister	Aminata Touré	2013.09.03 – ff	Senegal	Afrika
Premiärminister	Erna Solberg	2013.10.20 – ff	Norge	Europa
Capitano Reggente	Maria Lea Pedini Angelini	1981.04.01 – 1981.10.01	San Marino	Europa
Capitano Reggente	Gloriana Ranocchini	1984.04.01 – 1984.10.01; 1989.10.01 – 1990.04.01	San Marino	Europa
Capitano Reggente	Edda Ceccoli	1991.10.01 – 1992.04.01	San Marino	Europa
Capitano Reggente	Patrizia Busignani	1993.04.01 – 1994.10.01	San Marino	Europa
Capitano Reggente	Rosa Zafferani	1999.04.01 – 1999.10.01; 2008.04.01 – 2008.10.01	San Marino	Europa
Capitano Reggente	Maria Domenica Michelotti	2000.04.01 – 2000.10.01	San Marino	Europa
Capitano Reggente	Valeria Ciavatta	2003.10.01 – 2004.04.01	San Marino	Europa
Capitano Reggente	Fausta Simona Morganti	2005.04.01 – 2005.10.01	San Marino	Europa
Capitano Reggente	Assunta Meloni	2008.10.01 – 2009.04.01	San Marino	Europa
Capitano Reggente	Maria Luisa Berti	2011.04.01 – 2011.10.01	San Marino	Europa
Capitano Reggente	Denise Bronzetti	2012.10.01 – 2013.04.01	San Marino	Europa
Capitano Reggente	Antonella Mularoni	2013.04.01 – 2013.10.01	San Marino	Europa
Capitano Reggente	Anna Maria Muccioli	2013.10.01 – ff	San Marino	Europa

Appendix 2

Afghanistan, Albanien, Algeriet, Angola, Antigua-Barbuda, Argentina, Armenien, Australien, Azerbajdzjan, Bahamas, Bahrain, Bangladesh, Barbados, Belgien, Belize, Benin, Bhutan, Bolivia, Bosnien-Hercegovina, Botswana, Brasilien, Brunei, Bulgarien, Burkina Faso, Burma Myanmar, Burundi, Canada, Centralafrikanska republiken, Chile, Colombia, Comorerna, Costa Rica, Cuba, Cypern, Danmark, Djibouti, Dominica, Dominikanska republiken, Ecuador, Egypten, Ekvatorialguinea, El Salvador, Elfenbenskusten, Eritrea, Estland, Etiopien, Fiji, Filippinerna, Finland, Frankrike, Förenade Arabemiraten, Gabon, Gambia, Georgien, Ghana, Grekland, Grenada, Guatemala, Guinea, Guinea Bissau, Guyana, Haiti, Honduras, Indien, Indonesien, Irak, Iran, Irland, Island, Israel, Italien, Jamaica, Japan, Jordanien, Kambodja, Kamerun, Kap Verde, Kazachstan, Kenya, Kina, Kirgizistan, Kiribati, Kongo, Kongo f d Zaire, Kroatien, Kuwait, Laos, Lesotho, Lettland, Libanon, Liberia, Libyen, Liechtenstein, Litauen, Luxemburg, Madagaskar, Makedonien, Malawi, Malaysia, Maldiverna, Mali, Malta, Marocko, Marshall-öarna, Mauretaniens, Mauritius, Mexico, Mikronesien, Mocambique, Moldavien, Monaco, Mongoliet, Namibia, Nauru, Nederländerna, Nepal, Nicaragua, Niger, Nigeria, Nordkorea, Norge, Nya Zeeland, Oman, Pakistan, Palau, Panama, Papua Nya Guinea, Paraguay, Peru, Polen, Portugal, Qatar, Rumänien, Rwanda, Ryssland, Saint Kitts Nevi, Saint Lucia, Saint Vincent, Salomonöarna, Samoa, San Marino, Sao Tomé, Saudiarabien, Schweiz, Senegal, Serbien-Montenegro, Seychellerna, Sierra Leone, Singapore, Slovakien, Slovenien, Somalia, Spanien, Sri Lanka, Storbritannien, Sudan, Surinam, Sverige, Swaziland, Sydafrika, Sydkorea, Syrien, Tadzjikistan, Taiwan, Tanzania, Tchad, Thailand, Tjeckien, Togo, Tonga, Trinidad och Tobago, Tunisien, Turkiet, Turkmenistan, Tuvalu, Tyskland, Uganda, Ukraina, Ungern, Uruguay, USA, Uzbekistan, Vanuatu, Venezuela, Vietnam, Vitryssland, Yemen, Zambia, Zimbabwe, Österrike.

Förklaring av variabler:

1. HDI03 – Human Development Index 2003

Teoretiskt mellan 0 och 1000; högre värden = bättre värden. Indexen är beräknad på grundval av tre olika indikatorer nämligen medellivslängden, läs- och skrivkunnigheten samt per capita-inkomsten omräknad i lokal köpkraft. Sedan 1993 ingår i index beräkningen även data om aktuella åldersgruppers inskrivningsgrad

inom utbildningsväsendet på olika nivåer. För ytterligare information angående variabelns konstruktion, se källa: Human Development Report 2005.

2. VALDEM01 – Elektoral demokrati 2001 enligt Freedom House

3. KVPARL05 - % Kvinnor i parlamentet 2005

4. KVBEF98 - % kvinnor i befolkningen 1998